

บทที่ 2

การประชุมสหประชาชาติว่าด้วยการพัฒนาที่ยั่งยืน

2.1 ความเป็นมาของการประชุมสหประชาชาติว่าด้วยการพัฒนาที่ยั่งยืน

“การพัฒนาที่ยั่งยืน” เป็นแนวคิดที่เกิดขึ้นจากความตระหนักถึงผลกระทบทางลบที่เกิดจากการพัฒนา โดยเฉพาะอย่างยิ่งผลกระทบจากการพัฒนาด้านเศรษฐกิจเสรีนิยมต่อสิ่งแวดล้อมและความเสื่อมโทรมของทรัพยากรธรรมชาติ แนวคิดเรื่องการพัฒนาที่ยั่งยืนมีพัฒนาการเริ่มต้นมาตั้งแต่ “การประชุมสหประชาชาติเรื่องสิ่งแวดล้อมของมนุษย์” (The United Nations Conference on Human Environment: UNCHE) ที่ประเทศสวีเดนในปี ค.ศ.1972 ผลจากการประชุมนำไปสู่การจัดตั้ง “โครงการสิ่งแวดล้อมแห่งสหประชาชาติ (United Nations Environment Programme: UNEP) ในปี ค.ศ.1973

ต่อมาแนวคิดเรื่องการพัฒนาที่ยั่งยืนได้ถูกนำเสนออย่างเป็นทางการในปี ค.ศ.1987 ในรายงานเรื่อง “Our Common Future” ที่จัดทำโดยคณะกรรมการโลกว่าด้วยสิ่งแวดล้อมและการพัฒนา (World Commission on Environment and Development: WCED) ทำให้แนวคิดเรื่องการพัฒนาที่ยั่งยืนแพร่หลายไปอย่างกว้างขวาง หลังจากนั้นเมื่อมีการประชุมสหประชาชาติว่าด้วยสิ่งแวดล้อมและการพัฒนาที่ยั่งยืน (United Nations Conference on Environment and Development: UNCED) หรือที่เรียกว่า “Earth Summit” ที่นครริโอ เดอ จาเนโร ประเทศบราซิล ในปี ค.ศ.1992 แนวคิดเรื่องการพัฒนาที่ยั่งยืนได้ถูกยอมรับในเวทีประชาคมโลก ผลจากการประชุมได้รับรองเอกสาร 3 ฉบับ ได้แก่

(1) ปฏิญญาริโอว่าด้วยสิ่งแวดล้อมและการพัฒนา (Rio Declaration on Environment and Development) ซึ่งเป็นหลักการเกี่ยวกับสิทธิและความรับผิดชอบของสหประชาชาติในการดำเนินงานพัฒนาเพื่อปรับปรุงคุณภาพชีวิตของประชาชน

(2) แผนปฏิบัติการ 21 (Agenda 21) เพื่อเป็นแผนแม่บทของโลกในการดำเนินงานเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน ทั้งทางด้านสังคม เศรษฐกิจและสิ่งแวดล้อม

(3) แถลงการณ์เกี่ยวกับหลักการด้านป่าไม้ (Statement of Forest Principle)

นอกจากนี้ ที่ประชุมยังได้รับรองอนุสัญญาอีก 2 ฉบับ ได้แก่ (1) กรอบอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ (United Nations Framework Convention on Climate Change: UNFCCC) และ (2) อนุสัญญาว่าด้วยความหลากหลายทางชีวภาพ

(Convention on Biological Diversity: CBD) นอกจากนี้ ได้มีมติจัดตั้ง คณะกรรมาธิการว่าด้วยการพัฒนาที่ยั่งยืน (Commission on Sustainable Development: CSD) เพื่อรับผิดชอบและติดตามกำหนดแนวทางในการนำผลการประชุมไปปฏิบัติให้เป็นรูปธรรม

ในปี ค.ศ. 2002 ทางสหประชาชาติได้จัดให้มีการประชุม The World Summit on Sustainable Development (WSSD) หรือการประชุม Rio+10 ณ นครโจฮันเนสเบิร์ก ประเทศแอฟริกาใต้ เพื่อทบทวนความก้าวหน้าของการดำเนินงานด้านการพัฒนาที่ยั่งยืนของแต่ละประเทศตามแผนปฏิบัติการ 21 ในรอบสิบปีที่ผ่านมา และมุ่งเป้าหมายไปที่เรื่องการแก้ไขปัญหาความยากจน การรักษาระดับการพัฒนาและการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม โดยที่ประชุมได้รับรองปฏิญญาโจฮันเนสเบิร์ก (Johannesburg Declaration) และแผนการดำเนินงานโจฮันเนสเบิร์ก (Johannesburg Plan of Implementation: JPOI) ซึ่งเป็นกรอบแนวทางการปฏิบัติเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ในการดำเนินการตามแผนปฏิบัติการ 21 และข้อตกลงอื่นๆ โดยอาศัยหลักการการพัฒนาอย่างมีบูรณาการด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม และหลักการความรับผิดชอบร่วมกัน

ในปี ค.ศ. 2012 ซึ่งเป็นช่วงเวลาครบรอบ 20 ปีของการจัดประชุม Earth Summit องค์การสหประชาชาติได้กำหนดให้จัดการประชุม **“United Nations Conference on Sustainable Development: UNCSD”** หรือ **“Rio+20”** โดยมีหัวข้อการประชุมหลัก (Theme) 2 เรื่องได้แก่

(1) เศรษฐกิจสีเขียวในบริบทการพัฒนาที่ยั่งยืนและการขจัดความยากจน (Green Economy in the Context of Sustainable Development and Poverty Eradication)

(2) กรอบเชิงสถาบันระหว่างประเทศเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน (Institutional Framework for Sustainable Development: IFSD)

จากการหารือต่อมาในการประชุมคณะกรรมการเตรียมการ Rio+20 ได้มีข้อตกลงให้กำหนดวัตถุประสงค์ในการประชุม ดังนี้

(1) เพื่อฟื้นฟูความมุ่งมั่นจากฝ่ายการเมืองต่อการดำเนินการตามข้อตกลงด้านการพัฒนาที่ยั่งยืน (securing renewed political commitment for sustainable development)

(2) ประเมินผลความก้าวหน้าในการดำเนินการตามข้อตกลงด้านการพัฒนาที่ยั่งยืนจากการประชุมครั้งสำคัญๆ ที่ผ่านมา (assessing progress to date and the remaining gaps in the implementation of the outcomes of the major summits on sustainable development) และ

(3) การพิจารณาถึงความท้าทายใหม่ที่เกิดขึ้น (addressing new and emerging challenges)

2.2 ผลลัพธ์การประชุมสหประชาชาติว่าด้วยการพัฒนาที่ยั่งยืน (Rio+20)

เอกสารสำคัญจากการประชุมสหประชาชาติว่าด้วยการพัฒนาที่ยั่งยืน Rio+20 คือ เอกสารผลลัพธ์จากการประชุมฯ (Resolution adopted by the General Assembly) “66/288 The Future We Want” หรือ “อนาคตที่เราต้องการ” มีเนื้อหาจำนวน 53 หน้า ประกอบด้วยมติข้อตัดสินใจ 283 ข้อภายใต้ 6 บท ได้แก่

บทที่ 1 วิสัยทัศน์ร่วมของเรา

บทที่ 2 การยืนยันค้ำประกันทางการเมือง

เอ. ยืนยันหลักการริโอและแผนปฏิบัติการที่ผ่านมา

บี. ขับเคลื่อนการบูรณาการ การปฏิบัติและการดำเนินการที่เชื่อมโยงกัน ประเมินความก้าวหน้าจนถึงปัจจุบันและช่องว่างที่มีอยู่ในการปฏิบัติตามผลของการประชุมสุดยอดเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนที่สำคัญและการจัดการกับสิ่งท้าทายใหม่และที่จะเกิดขึ้น

ซี. มีส่วนร่วมกับกลุ่มหลัก (Major groups) และผู้มีส่วนได้ส่วนเสียอื่นๆ

บทที่ 3 เศรษฐกิจสีเขียวในบริบทของการพัฒนาที่ยั่งยืนและการขจัดความยากจน

เอ. สร้างความเข้มแข็งให้แก่มิติทั้งสามของการพัฒนาที่ยั่งยืน

บี. เสริมสร้างความเข้มแข็งของการจัดการระหว่างรัฐบาลด้านการพัฒนาที่ยั่งยืน

ซี. เสอหลักด้านสิ่งแวดล้อมในบริบทของการพัฒนาที่ยั่งยืน

ดี. สถาบันทางการเงินระหว่างประเทศและกิจกรรมการดำเนินงานของสหประชาชาติ

อี. ระดับภูมิภาค ระดับประเทศ ระดับย่อยของประเทศและระดับท้องถิ่น

บทที่ 4 กรอบเชิงสถาบันระหว่างประเทศเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน

บทที่ 5 กรอบงานเพื่อการปฏิบัติและติดตามผล

เอ. ประเด็นหลักสำคัญและประเด็นที่ข้ามภาคส่วน

บี. เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน

บทที่ 6 กลไกในการดำเนินงาน

เอ. การเงิน

บี. เทคโนโลยี

ซี. การเสริมสร้างขีดความสามารถ

ดี. การค้า

อี. บันทึกการลงทะเลเบียนค้ำประกัน

ประเด็นเกี่ยวกับสารเคมีและของเสียได้รับการบรรจุอยู่ในบทที่ 5 ข้อ เอ. ซึ่งประกอบด้วย ประเด็นสำคัญต่าง ๆ ที่ค่อนข้างหลากหลายจำนวน 23 เรื่อง ได้แก่ การจัดการความยากจน ความมั่นคงทางอาหารและโภชนาการและการเกษตรแบบยั่งยืน น้ำและสุขอนามัย พลังงาน การท่องเที่ยวที่ยั่งยืน การขนส่งที่ยั่งยืน เมืองที่ยั่งยืนและการตั้งถิ่นฐานของมนุษย์ สุขภาพและประชากร มหาสมุทรและทะเล ประเทศกำลังพัฒนาที่เป็นหมู่เกาะขนาดเล็ก กลุ่มประเทศพัฒนาน้อยที่สุด กลุ่มประเทศกำลังพัฒนาที่ไม่มีทางออกสู่ทะเล ทวีปแอฟริกา ความพยายามในระดับภูมิภาค การลดความเสี่ยงจากเหตุภัยพิบัติ การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ ป่าไม้ ความหลากหลายทางชีวภาพ การแปรสภาพเป็นทะเลทราย ความเสื่อมโทรมของที่ดินและการเกิดภัยแล้ง ภูเขา สารเคมีและของเสีย การผลิตและการบริโภคที่ยั่งยืน ความเสมอภาคทางเพศและการส่งเสริมบทบาทสตรี

อย่างไรก็ตาม เป็นที่น่าสังเกตว่า เนื้อหาข้อความในเอกสารส่วนใหญ่เป็นผลจากการ ประนีประนอม ขาดการระบุถึงความมุ่งมั่นต่อการดำเนินงาน ไม่มีข้อเสนอที่เป็นแนวคิดใหม่ เนื้อหาส่วนใหญ่เป็นเพียงการย้อนกลับไปยืนยันแนวคิดและหลักการเดิมในปฏิญญาโอที่โต้เคยตกลงกันไว้เมื่อ 20 ปีที่แล้วในการประชุม Earth Summit ปี 1992 และไม่มีกำหนดคำมั่นสัญญาใดๆ จากประเทศที่พัฒนาแล้วเพื่อสนับสนุนการพัฒนาที่ยั่งยืนทั้งในด้านการเงินและการถ่ายทอดเทคโนโลยี ในขณะเดียวกัน ก็ไม่มีคำมั่นสัญญาหรือข้อผูกมัดต่อประเทศประเทศกำลังพัฒนา ข้อคิดเห็นและ จุดยืนของประเทศต่างๆ ต่อเอกสารผลลัพธ์การประชุมฯ ได้นำเสนออยู่ในภาคผนวกของรายงาน ฉบับนี้

2.3 ประเด็นการเจรจาและเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับการจัดการสารเคมีและของเสีย อันตรายจากเอกสารผลลัพธ์ของการประชุมสหประชาชาติ

ในส่วนนี้ จะเป็นการนำเสนอประเด็นการเจรจาและเนื้อหาในเอกสารผลลัพธ์การประชุมฯ ที่เกี่ยวข้องกับจัดการสารเคมีและของเสียอันตราย โดยจะมีการวิเคราะห์และนำเสนอเนื้อหาเพิ่มเติมประกอบเพื่อให้เห็นภาพการดำเนินงานได้ชัดเจนยิ่งขึ้น รวมทั้งวิเคราะห์เนื้อหาที่มีความเชื่อมโยงกับการจัดการสารเคมีและของเสียจากเอกสารผลการประชุมฯ

2.3.1 การเจรจาเรื่องสารเคมีและของเสียในเวทีการประชุม Rio+20

การเจรจาเรื่องสารเคมีและของเสียเป็นหัวข้อหนึ่งที่มีการเจรจากันอย่างเข้มข้นในเวทีการประชุม Rio+20 เนื่องจากกลุ่มประเทศกำลังพัฒนาและกลุ่มประเทศที่พัฒนาแล้วมีท่าทีและจุดยืนที่

ค่อนข้างแตกต่างกันอย่างมากในหลายประเด็น และจุดยืนที่แตกต่างกันระหว่างประเทศต่างๆ ในกลุ่มประเทศที่พัฒนาแล้ว

ในร่างเอกสารผลลัพธ์การเจรจา (The Future We Want) ที่เผยแพร่ออกมาฉบับแรกเมื่อวันที่ 10 มกราคม 2012 เพื่อใช้เป็นเอกสารตั้งต้นในการเจรจามีความยาวรวม 19 หน้า ประกอบด้วย 128 ย่อหน้า (paragraphs) สำหรับในหัวข้อเรื่องสารเคมีและของเสียนั้นมีเนื้อหาอยู่เพียง 2 ย่อหน้า เป็นเรื่องเกี่ยวกับการดำเนินงานตามยุทธศาสตร์ระหว่างประเทศว่าด้วยการจัดการสารเคมีอย่างมีประสิทธิภาพและเสริมความแข็งแกร่งให้กับยุทธศาสตร์นี้ เรื่องการสร้างความร่วมมือและการประสานงานที่เพิ่มขึ้นระหว่างอนุสัญญาด้านสารเคมีและของเสีย ซึ่งได้แก่ อนุสัญญาบาเซล อนุสัญญารอตเตอร์ดัมและอนุสัญญาสตอกโฮล์ม มีข้อเรียกร้องให้มีความร่วมมือระหว่างภาครัฐกับภาคเอกชนมากขึ้นในด้านการเสริมสร้างศักยภาพและเทคโนโลยีเพื่อการจัดการด้านสารเคมี และข้อห่วงกังวลต่อปัญหาเรื่องขยะอิเล็กทรอนิกส์และขยะพลาสติกในมหาสมุทร (ดูกรอบข้อความที่ 1)

กรอบข้อความที่ 1: เนื้อหาเรื่องสารเคมีและของเสียในร่างเอกสาร The Future We Want ฉบับวันที่ 10 มกราคม 2012

[Chemicals and waste]

95. We call for strengthening the Strategic Approach to International Chemicals Management (SAICM), to step up efforts towards a more robust, coherent, effective and efficient international regime for chemicals throughout their lifecycle. Sustainable and adequate long-term funding will be important to assist developing countries with sound chemical and waste management through an integrated approach.

96. We commend the increased coordination and cooperation among the Basel Convention, the Rotterdam Convention and the Stockholm Convention on Persistent Organic Pollutants, and call for public-private partnerships aiming to enhance capacity and technology for environmentally sound waste management. We also note with concern the emerging challenges of electronic waste and plastics in the marine environment, which should be addressed inter alia through appropriate programmes and environmentally sound technologies for material and energy recovery.

เมื่อเริ่มมีการประชุมเตรียมความพร้อมก่อนไปสู่การประชุม Rio+20 ในเดือนมิถุนายน 2012 ประเทศต่างๆ ได้ส่งข้อคิดเห็นและข้อปรับปรุงแก้ไขจำนวนมากไปยังฝ่ายเลขานุการประชุม ในร่างเอกสาร The Future We Want ฉบับวันที่ 27 มีนาคม 2012 เอกสารมีความยาวทั้งหมดรวม 206 หน้า (จากฉบับตั้งต้นที่มีเพียง 19 หน้า)

สำหรับการเจรจาในประเด็นเรื่องสารเคมีและของเสีย มีข้อเสนอในหลายประเด็นเพื่อให้เนื้อหาของเอกสารมีความหนักแน่น และกำหนดในเชิงพันธะสัญญาที่ต้องดำเนินการให้ชัดเจน แต่ถูกคัดค้านจากประเทศที่เข้าร่วมการประชุม ในท้ายที่สุดเนื้อหาในเอกสารจึงมีลักษณะในเชิงหลักการและแนวทางดำเนินการแบบกว้างๆ เป็นผลจากการประนีประนอมระหว่างประเทศที่เข้าร่วมการประชุม ในที่นี้จะนำเสนอข้อมูลท่าทีของประเทศต่างๆ ในการเจรจาเรื่องสารเคมีและของเสียในบางประเด็นที่สำคัญ เพื่อเพิ่มความเข้าใจเกี่ยวกับที่มาและเหตุผลของเนื้อหาที่กำหนดไว้ในเอกสาร

- เรื่องความร่วมมือและการประสานงานที่เพิ่มขึ้นระหว่างอนุสัญญาด้านสารเคมีและของเสีย ซึ่งได้แก่ อนุสัญญาบาเซล อนุสัญญารอตเตอร์ดัมและอนุสัญญาสตอกโฮล์ม (para. 216) เดิมมีการระบุชัดเจนว่าการประสานงานระหว่าง 3 อนุสัญญานั้นเป็นเรื่องเกี่ยวกับการกำหนดและจัดลำดับความสำคัญของนโยบาย และการสนับสนุนทางการเงินที่มีประสิทธิภาพ (policy and priority setting and effective financing) แต่ทางสหรัฐอเมริกาเสนอให้ตัดออก

- การใช้แนวทางการจัดการตลอดวงจรชีวิตของสารเคมี (para. 218) เป็นข้อเสนอที่มาจากสหภาพยุโรป

- ปัญหาเรื่องขยะอิเล็กทรอนิกส์และพลาสติก (para. 218) เป็นความพยายามผลักดันของประเทศเกาหลีใต้

- เรื่องการจัดการสารอันตรายที่ไม่เหมาะสมและการลักลอบทิ้งภายใต้กลไกของอนุสัญญาบาเซล (para. 219) ทางสหภาพยุโรปได้เสนอเรื่องการทำให้ Ban Amendment มีผลบังคับใช้ แต่ทางนิวซีแลนด์คัดค้าน

- เรื่องการประเมินวัฏจักรชีวิตของผลิตภัณฑ์ การให้ข้อมูลแก่สาธารณะ การใช้หลักความรับผิดชอบที่เพิ่มขึ้นของผู้ผลิต การวิจัยและพัฒนา การออกแบบผลิตภัณฑ์อย่างยั่งยืนและการแบ่งปันความรู้ ตามความเหมาะสม (para. 220) เป็นข้อเสนอจากสหภาพยุโรปและสวิตเซอร์แลนด์

- เรื่องกระบวนการจัดทำมาตรการทางกฎหมายระหว่างประเทศด้านการจัดการสารปรอท (para. 221) ทางกลุ่ม G77 + จีนมีจุดยืนคัดค้านการกำหนดเป็นมาตรการที่มีผลบังคับทางกฎหมาย (legal binding)

- เรื่องการลดการใช้และการผลิตสารไฮโดรฟลูโอโรคาร์บอน (para. 222) เป็นข้อเสนอที่มาจากสหรัฐอเมริกาและแคนาดา ทางสหภาพยุโรปและสวิตเซอร์แลนด์ได้ตั้งเป็นประเด็นชกถามสำหรับทางญี่ปุ่นและกลุ่ม G77 คัดค้าน เสนอให้ตัดเนื้อหาดังกล่าวออก

2.3.2 เนื้อหาในหัวข้อ “สารเคมีและของเสีย” (Chemicals and waste)

ในเอกสารผลการประชุมฯ “อนาคตที่เราต้องการ” ได้บรรจุสาระเกี่ยวกับสารเคมีและของเสีย เป็นหัวข้อหนึ่งภายใต้ V. Framework for action and follow-up หัวข้อ A. Thematic areas and cross-sectoral issues โดยในหัวข้อ “สารเคมีและของเสีย” นี้ประกอบด้วย 11 ข้อ (ข้อ 213 ถึง ข้อ 223) (รายละเอียดเนื้อหาแปลดูในกรอบข้อความที่ 2) เมื่อพิจารณาเนื้อหาในส่วนนี้ ในภาพรวมจะพบว่า ที่ประชุมมิได้มีข้อเสนอใหม่ในเรื่องการจัดการสารเคมีและของเสีย หากแต่เป็นการเน้นย้ำถึงความสำคัญของประเด็นและผลักดันให้การดำเนินงานในเรื่องนี้มีความคืบหน้ามากขึ้นผ่านกลไกและความร่วมมือระหว่างประเทศที่มีอยู่ในปัจจุบัน นั่นคือ ยุทธศาสตร์ระหว่างประเทศว่าด้วยการจัดการสารเคมี (Strategic Approach to International Chemicals Management: SAICM) และความร่วมมือและการประสานงานระหว่างอนุสัญญาที่เกี่ยวข้องกับสารเคมีและของเสียอันตรายนัย 3 อนุสัญญา (อนุสัญญาบาเซล อนุสัญญารอตเตอร์ดัมและอนุสัญญาสตอกโฮล์ม) โดยให้เพิ่มความร่วมมือกับ SAICM ด้วย

ที่ประชุมได้ยืนยันถึงเป้าหมายที่กำหนดไว้ในแผนการดำเนินงานโจฮันเนสเบิร์กว่า “ภายในปีค.ศ. 2020 (พ.ศ. 2563) เราจะมีจัดการสารเคมีและของเสียอันตรายน้อยลงอย่างเหมาะสมและตลอดวงจรชีวิตของสารเคมีในแนวทางที่จะก่อให้เกิดผลกระทบต่อสุขภาพของมนุษย์และสิ่งแวดล้อมน้อยที่สุด” ทั้งนี้ SAICM ได้นำเป้าหมายดังกล่าวมาเป็นเป้าหมายการดำเนินงานของ SAICM อีกด้วย

นอกจากการยืนยันถึงเป้าหมายในการจัดการสารเคมีและของเสียดังกล่าวแล้ว เราอาจแบ่งประเด็นอันเป็นผลการประชุมออกเป็นสองลักษณะ คือ 1) ประเด็นที่ที่ประชุมให้ความสำคัญและเรียกร้องให้มีการดำเนินการเพิ่มขึ้น และ 2) ประเด็นที่ที่ประชุมรับทราบถึงการดำเนินงานและสนับสนุนให้มีการดำเนินการอย่างต่อเนื่อง โดยประเด็นในลักษณะที่สองนี้ มักเป็นประเด็นที่ยังอาจมีข้อวิพากษ์จากประเทศสมาชิก

ประเด็นที่ที่ประชุมเรียกร้อง/ผลักดัน

- ให้มีการดำเนินงานตามยุทธศาสตร์ระหว่างประเทศว่าด้วยการจัดการสารเคมีอย่างมีประสิทธิภาพและเสริมความแข็งแกร่งให้กับยุทธศาสตร์นี้
- ให้มีหุ้นส่วนความร่วมมือระหว่างภาครัฐและเอกชนเพิ่มขึ้นระหว่างผู้มีส่วนได้ส่วนเสียจากภาคอุตสาหกรรม ภาครัฐ ภาควิชาการและองค์กรที่ไม่ใช่รัฐ โดยมุ่งที่จะเสริมสร้างขีดความสามารถและเทคโนโลยีสำหรับการจัดการสารเคมีและของเสียอย่างเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม รวมถึงการป้องกันการเกิดของเสีย

- ให้มีการพัฒนาและบังคับใช้นโยบาย ยุทธศาสตร์ กฎหมายและกฎระเบียบด้านการจัดการของเสีย โดยเฉพาะอย่างยิ่งขยะอิเล็กทรอนิกส์และขยะพลาสติก ทั้งในระดับประเทศและระดับท้องถิ่น
- ให้ทุกประเทศและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียดำเนินมาตรการเพื่อป้องกันการจัดการของเสียอันตรายอย่างไม่เหมาะสมและการลักลอบทิ้งของเสียอันตราย โดยเฉพาะในประเทศที่มีขีดความสามารถในการจัดการของเสียอันตรายเหล่านี้อย่างจำกัด ตามแนวทางที่สอดคล้องกับข้อผูกพันของประเทศภายใต้ความร่วมมือระหว่างประเทศที่เกี่ยวข้อง
- ให้การเจรจาจัดทำมาตรการทางกฎหมายระหว่างประเทศด้านการจัดการสารปรอทที่กำลังดำเนินการอยู่บังเกิดผลสำเร็จโดยเร็ว

ประเด็นซึ่งที่ประชุมรับทราบและสนับสนุนให้ดำเนินการอย่างต่อเนื่อง

- การช่วยเหลือประเทศกำลังพัฒนา โดยเฉพาะประเทศพัฒนาน้อยที่สุดในการเสริมสร้างขีดความสามารถในการจัดการสารเคมีและของเสียอย่างเหมาะสมตลอดวงจรชีวิตของสารเคมีผ่านหุ้นส่วนความร่วมมือ การสนับสนุนทางวิชาการและการปรับปรุงโครงสร้างการบริหารจัดการ
- ความร่วมมือและการประสานงานของอนุสัญญาด้านสารเคมีและของเสีย 3 อนุสัญญาโดยให้เพิ่มระดับความร่วมมือกับ SAICM
- การพัฒนาสารเคมีที่มีความปลอดภัยมากกว่าและเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมทดแทนสารเคมีอันตรายที่ใช้ในผลิตภัณฑ์และในกระบวนการผลิต
- การลดการใช้และการผลิตสารประกอบไฮโดรฟลูโอโรคาร์บอนที่ทั่วโลกใช้เป็นสารทดแทนสาร CFCs ที่ทำลายชั้นบรรยากาศโอโซน เนื่องจากสารประกอบไฮโดรฟลูโอโรคาร์บอนเป็นก๊าซเรือนกระจกที่ก่อให้เกิดปัญหาการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ
- ความพยายามในการจัดหาแหล่งงบประมาณที่เพียงพอและยั่งยืนต่อการจัดการสารเคมีและของเสีย

กรอบข้อความที่ 2 สารสำคัญในหัวข้อ “สารเคมีและของเสีย” ในเอกสารผลการประชุมฯ

213. เราตระหนักว่า การจัดการสารเคมีอย่างเหมาะสมมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการคุ้มครองสุขภาพอนามัยของมนุษย์และสิ่งแวดล้อม เรายังตระหนักถึงความจำเป็นที่ต้องเพิ่มระดับความร่วมมือระหว่างประเทศเพื่อแก้ปัญหการผลิตและใช้สารเคมีในปริมาณที่เพิ่มสูงขึ้นทั่วโลกและการปนเปื้อนของสารเคมีในสิ่งแวดล้อม เรายืนยันอีกครั้งถึงเป้าหมายที่กำหนดไว้ในแผนการดำเนินงานโจฮันเนสเบิร์ก ว่า ภายในปีค.ศ. 2020 (พ.ศ. 2563) เราจะมีจัดการสารเคมีและของเสียอันตรายอย่างเหมาะสมและตลอดวงจรชีวิตของสารเคมีในแนวทางที่จะก่อให้เกิดผลกระทบต่อสุขภาพของมนุษย์และสิ่งแวดล้อมน้อยที่สุด เรายืนยันอีกครั้งถึงคำมั่นต่อแนวทางการจัดการสารเคมีและของเสียอย่างเหมาะสมในทุกระดับที่จะร่วมกันตอบสนองต่อประเด็นและความท้าทายใหม่อย่างมีประสิทธิภาพ ประสิทธิผลและสอดคล้องกัน และสนับสนุนให้เกิดความก้าวหน้าในการปิดช่องว่างของการดำเนินงานตามคำมั่นในทุกประเทศและทุกภูมิภาค

214. เราเรียกร้องให้มีการดำเนินงานตามยุทธศาสตร์ระหว่างประเทศว่าด้วยการจัดการสารเคมีอย่างมีประสิทธิภาพ และเสริมความแข็งแกร่งให้กับยุทธศาสตร์นี้ อันเป็นส่วนหนึ่งของการพัฒนาระบบที่มีประสิทธิภาพเพื่อการจัดการสารเคมีอย่างเหมาะสมตลอดวงจรชีวิตและเพื่อตอบสนองต่อประเด็นท้าทายใหม่ที่เกิดขึ้นด้วย

215. เรามีความห่วงกังวลเป็นอย่างยิ่งว่า หลายประเทศโดยเฉพาะประเทศพัฒนาน้อยที่สุดยังขาดขีดความสามารถในการจัดการสารเคมีและของเสียอย่างเหมาะสมตลอดวงจรชีวิตของสารเคมีและจำเป็นต้องเพิ่มความพยายามในการทำงานเพื่อเสริมสร้างขีดความสามารถโดยผ่านหุ้นส่วนความร่วมมือ การสนับสนุนทางวิชาการและการปรับปรุงโครงสร้างการบริหารจัดการ เราสนับสนุนให้ประเทศและองค์กรที่มีความก้าวหน้าในการบรรลุเป้าหมายการจัดการสารเคมีอย่างเหมาะสมภายในปีค.ศ. 2020 ให้การช่วยเหลือประเทศอื่นๆ โดยการแบ่งปันความรู้ ประสบการณ์และแนวปฏิบัติที่ดี

216. เราชื่นชมต่อความร่วมมือและการประสานงานที่เพิ่มขึ้นระหว่างอนุสัญญาด้านสารเคมีและของเสีย ซึ่งได้แก่อนุสัญญาบาเซล อนุสัญญารอตเตอร์ดัมและอนุสัญญาสตอกโฮล์ม และสนับสนุนให้มีความร่วมมือและการประสานงานเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องระหว่างอนุสัญญาทั้งสามนี้และร่วมกับยุทธศาสตร์ระหว่างประเทศว่าด้วยการจัดการสารเคมี เรารับรู้ถึงบทบาทที่สำคัญของศูนย์ประสานงานระดับภูมิภาคของอนุสัญญาบาเซลและของอนุสัญญาสตอกโฮล์ม

217. เราชื่นชมต่อหุ้นส่วนความร่วมมือระหว่างภาครัฐและเอกชนที่มีอยู่และเรียกร้องให้มีหุ้นส่วนความร่วมมือระหว่างภาครัฐและเอกชนที่สร้างสรรค์เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องระหว่างผู้มีส่วนได้ส่วนเสียจากภาคอุตสาหกรรม ภาครัฐ ภาควิชาการและองค์กรที่ไม่ใช่รัฐ โดยมุ่งที่จะเสริมสร้างขีดความสามารถและเทคโนโลยีสำหรับการจัดการสารเคมีและของเสียอย่างเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม รวมถึงการป้องกันการเกิดของเสีย

218. เราตระหนักถึงความสำคัญของการใช้แนวทางการจัดการตลอดวงจรชีวิตของสารเคมีและความสำคัญของการพัฒนาและดำเนินนโยบายด้านการจัดการของเสียให้เป็นทรัพยากรที่มีศักยภาพและการจัดการของเสียอย่างเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม เราจึงให้คำมั่นต่อการเพิ่มการดำเนินงานในการลด การใช้ซ้ำและการนำของเสียกลับมาใช้ใหม่ (ตามหลักการ 3Rs) ตลอดจนเพิ่มการนำพลังงานจากของเสียกลับมาใช้ โดยหวังว่าจะสามารถจัดการกับของเสียที่

กรอบข้อความที่ 2 (ต่อ)

เป็นกลุ่มใหญ่ที่เกิดขึ้นในโลกในแนวทางที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมและในแนวทางของการจัดการทรัพยากรเท่าที่จะเป็นไปได้ ขยะมูลฝอย เช่น ขยะอิเล็กทรอนิกส์และขยะพลาสติก กำลังเป็นปัญหาท้าทายที่ควรได้รับการจัดการ เราเรียกร้องให้มีการพัฒนาและบังคับใช้นโยบาย ยุทธศาสตร์ กฎหมายและกฎระเบียบด้านการจัดการของเสียที่ครอบคลุมทั้งในระดับประเทศและระดับท้องถิ่น

219. เราเรียกร้องให้ทุกประเทศและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียดำเนินการต่าง ๆ ที่เป็นไปได้เพื่อป้องกันการจัดการของเสียอันตรายอย่างไม่เหมาะสมและการลักลอบทิ้งของเสียอันตราย โดยเฉพาะในประเทศที่มีขีดความสามารถในการจัดการของเสียอันตรายเหล่านี้อย่างจำกัด ตามแนวทางที่สอดคล้องกับข้อผูกพันของประเทศภายใต้ความร่วมมือระหว่างประเทศที่เกี่ยวข้อง เรายินดีกับมติข้อตัดสินใจที่เกี่ยวข้องที่เกิดขึ้นในการประชุมรัฐภาคีอนุสัญญาบาเซลครั้งที่ 10 ที่จัดขึ้นที่เมืองคาร์ตาเฮนา สาธารณรัฐโคลอมเบีย เมื่อวันที่ 17 ถึง 21 ตุลาคม 2554

220. เราตระหนักถึงความสำคัญของการประเมินความเสี่ยงของสารเคมีที่มีต่อมนุษย์และสิ่งแวดล้อมบนพื้นฐานทางวิทยาศาสตร์และตระหนักถึงความสำคัญของการลดโอกาสที่มนุษย์และสิ่งแวดล้อมจะสัมผัสกับสารเคมีอันตราย เราสนับสนุนให้มีการพัฒนาสารเคมีที่มีความปลอดภัยมากกว่าและเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมทดแทนสารเคมีอันตรายที่ใช้ในผลิตภัณฑ์และในกระบวนการผลิต เพื่อที่จะบรรลุเป้าหมายดังกล่าว เราสนับสนุนให้มีการประเมินวัฏจักรชีวิตของผลิตภัณฑ์ การให้ข้อมูลแก่สาธารณะ การใช้หลักความรับผิดชอบต่อที่เพิ่มขึ้นของผู้ผลิต การวิจัยและพัฒนา การออกแบบผลิตภัณฑ์ที่ยั่งยืนและการแข่งขันความรู้ ตามความเหมาะสม

221. เรายินดีกับกระบวนการเจรจาที่กำลังดำเนินอยู่ในการจัดทำมาตรการทางกฎหมายระหว่างประเทศด้านการจัดการสารปรอทที่มีจุดมุ่งหมายเพื่อลดความเสี่ยงจากสารปรอทที่มีต่อสุขภาพอนามัยของมนุษย์และสิ่งแวดล้อม และเรียกร้องให้เกิดผลสัมฤทธิ์จากการเจรจา

222. เราตระหนักว่า การเลิกใช้สารที่ทำลายชั้นบรรยากาศโอโซนได้ส่งผลให้เกิดการใช้และการปลดปล่อยสารไฮโดรฟลูโอโรคาร์บอนที่เป็นก๊าซเรือนกระจกสู่สิ่งแวดล้อมเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว เราสนับสนุนให้มีการลดการใช้และการผลิตสารไฮโดรฟลูโอโรคาร์บอน

223. เรารับทราบว่าการสนับสนุนทางการเงินในระยะยาวอย่างเพียงพอและต่อเนื่องเป็นปัจจัยสำคัญต่อการจัดการสารเคมีและของเสีย โดยเฉพาะอย่างยิ่งในประเทศกำลังพัฒนา ในกรณีนี้ เรายินดีกับกระบวนการปรึกษาหารือเกี่ยวกับทางเลือกของการสนับสนุนทางการเงินต่อการจัดการสารเคมีและของเสียที่ได้มีการริเริ่มขึ้น เพื่อพิจารณาความจำเป็นต่อความพยายามที่เพิ่มขึ้นเพื่อยกระดับความสำคัญทางการเมืองให้กับการจัดการสารเคมีและของเสียอย่างเหมาะสม และความจำเป็นที่เพิ่มขึ้นในการจัดหาแหล่งสนับสนุนทางการเงินที่เข้าถึงได้และจัดหาได้อย่างเพียงพออย่างต่อเนื่องสำหรับการจัดการสารเคมีและของเสีย เรายกข้อเสนอมติของผู้อำนวยการบริหารโครงการสิ่งแวดล้อมแห่งสหประชาชาติที่จะได้รับการพิจารณาในที่ประชุมระหว่างประเทศว่าด้วยการจัดการสารเคมีและการประชุมคณะมนตรีประสานงาน สมัยที่ 27 ซึ่งมีกำหนดจัดขึ้นที่ไนโรบี ระหว่างวันที่ 18 ถึง 22 กุมภาพันธ์ 2556

ที่มา: เอกสารผลการประชุมสหประชาชาติว่าด้วยการพัฒนาที่ยั่งยืน (the future we want) 11 กันยายน 2555

ทั้งนี้ คณะผู้วิจัยได้นำประเด็นการจัดการสารเคมีและของเสียซึ่งที่ประชุมสหประชาชาติว่าด้วยการพัฒนาที่ยั่งยืนได้ให้ความสำคัญและเรียกร้องให้มีการดำเนินการเพิ่มขึ้นมาขยายความในเนื้อหาสาระเพื่อให้เห็นภาพของประเด็นที่ชัดเจนมากขึ้น ดังนี้

1) ให้มีการดำเนินงานตามยุทธศาสตร์ระหว่างประเทศว่าด้วยการจัดการสารเคมีอย่างมีประสิทธิภาพและเสริมความแข็งแกร่งให้กับยุทธศาสตร์นี้

ปัจจุบัน เวทีเจรจาระหว่างประเทศที่เกี่ยวข้องกับการจัดการสารเคมีโดยตรง คือ การประชุมระหว่างประเทศว่าด้วยการจัดการสารเคมี (International Conference on Chemicals Management: ICCM) เป็นกลไกหลักในการดำเนินงานตามแผนยุทธศาสตร์ระหว่างประเทศว่าด้วยการจัดการสารเคมี (SAICM) ที่ผ่านมา มีการจัดประชุม ICCM มาแล้ว 3 ครั้ง การประชุมล่าสุด คือ ICCM-3 ที่จัดขึ้นในเดือนกันยายน 2555 ณ กรุงไนโรบี สาธารณรัฐเคนยา ได้พิจารณาประเด็นนโยบายเร่งด่วน (Emerging Policy Issues) ประกอบด้วย 4 ประเด็นหลักที่ได้มีการดำเนินการ ได้แก่ 1) สารตะกั่วในสี (Lead in paint) 2) สารเคมีในผลิตภัณฑ์ (Chemicals in products) 3) สารอันตรายตลอดวงจรชีวิตของผลิตภัณฑ์ไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์ (Hazardous substances within the life cycle of electrical and electronic Products) และ 4) นาโนเทคโนโลยีและวัสดุนาโนที่ผลิตขึ้นมา (Nanotechnology and manufactured nanomaterials) และ 2 เรื่องที่มีการเสนอเพิ่มเติม ได้แก่ 1) การจัดการสารในกลุ่ม perfluorinated chemicals และการเปลี่ยนไปใช้สารทดแทนที่ปลอดภัยกว่า (Managing perfluorinated chemicals and the transition to safe alternatives)¹ และ 2) สารรบกวนการทำงานของต่อมไร้ท่อ (Endocrine Disrupting Chemicals: EDCs) อย่างไรก็ดี ที่ประชุมเห็นว่า ข้อมูลประกอบการเสนอเรื่อง EDCs ยังไม่เพียงพอที่จะบรรจุเป็นประเด็นนโยบายเร่งด่วนในการประชุมครั้งนี้ แต่ให้มีการสร้างความตระหนักและกำหนดมาตรการเพื่อลดการรับสัมผัสจากสารดังกล่าวโดยเฉพาะในประชากรกลุ่มเสี่ยง นอกจากนี้ ยังมีประเด็นข้อเสนอให้มีการลดและเลิกใช้สารฆ่าแมลงที่มีความเป็นพิษสูงโดยให้ใช้สารทดแทนที่มีความปลอดภัยมากกว่า โดย

¹ PFCs เป็นสารสังเคราะห์ที่ใช้ในผลิตภัณฑ์และในอุตสาหกรรมต่างๆ ในกลุ่มนี้ Perfluorooctane sulfonate (PFOS) เป็นสารเคมีที่ใช้อย่างแพร่หลายในอุตสาหกรรมสิ่งทอ พรมและบรรจุภัณฑ์อาหาร ด้วยสมบัติที่เป็นน้ำสูกันน้ำ/คราบน้ำมัน เนื่องจากสารเคมีประเภทนี้มีความคงทนไม่ย่อยสลาย สะสมได้ในสิ่งแวดล้อม และมีความเป็นพิษต่อสิ่งมีชีวิต และมีการใช้อย่างแพร่หลายส่งผลให้เกิดการปนเปื้อนในสิ่งแวดล้อม ในอาหารและในกระแสโลหิตของมนุษย์ซึ่งอาจนำไปสู่ผลกระทบต่อสุขภาพได้ (รายละเอียดเพิ่มเติมดูใน <http://www.hc-sc.gc.ca/fn-an/secure/chem-chim/environ/pcf-cpa/index-eng.php>)

เสนอให้ FAO WHO UNEP และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจัดทำรายการสารตามลำดับความสำคัญ (priority list) เพื่อดำเนินห้ามใช้ต่อไป

นอกจากประเด็นนโยบายเร่งด่วนดังกล่าวแล้ว ที่ประชุมได้พิจารณาประเด็นสำคัญอีก 2 ประเด็น ได้แก่ 1) การรับรองยุทธศาสตร์ว่าด้วยการสร้างความเข้มแข็งให้กับภาคสุขภาพ (health sector) ในการเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินการตามยุทธศาสตร์ SAICM และ 2) การตัดสินใจขยายเวลาในการให้ทุนสนับสนุนโครงการ Quick Start Program (QSP) เพื่อช่วยขับเคลื่อนการดำเนินงานตามยุทธศาสตร์ไปจนถึงการประชุม ICCM-4 ในปีพ.ศ. 2558 รวมทั้งการขอให้ภาครัฐและภาคเอกชนสนับสนุนงบประมาณในการดำเนินงานตามยุทธศาสตร์

2) ให้มีหุ้นส่วนความร่วมมือระหว่างภาครัฐและเอกชนเพิ่มขึ้นระหว่างผู้มีส่วนได้ส่วนเสียจากภาคอุตสาหกรรม ภาครัฐ ภาควิชาการและองค์กรที่ไม่ใช่รัฐ โดยมุ่งที่จะเสริมสร้างขีดความสามารถและเทคโนโลยีสำหรับการจัดการสารเคมีและของเสียอย่างเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม รวมถึงการป้องกันการเกิดของเสีย

เนื่องจากภาคธุรกิจและภาคอุตสาหกรรมในฐานะที่เป็นผู้ผลิตและผู้ใช้สารเคมีในกระบวนการผลิตและในผลิตภัณฑ์ จึงเป็นภาคส่วนสำคัญที่จะก่อให้เกิดการปรับเปลี่ยนการใช้สารเคมีให้มีความปลอดภัยมากขึ้นตลอดโซ่อุปทานและตลอดวงจรชีวิตของผลิตภัณฑ์ ด้วยเหตุนี้ ที่ประชุม ICCM3 ได้มีการกระตุ้นให้ภาคเอกชน (รวมถึงภาคส่วนต่างๆ) ร่วมสนับสนุนการดำเนินงานในการแก้ปัญหาประเด็นนโยบายเร่งด่วน 4 เรื่องดังกล่าวผ่านการเสนอโครงการ การสนับสนุนทางการเงินและทรัพยากรบุคคล ตลอดจนการแลกเปลี่ยนข้อมูลและการพัฒนาฐานข้อมูล (เช่น ฐานข้อมูลสารเคมีในผลิตภัณฑ์)

ตัวอย่างหุ้นส่วนความร่วมมือด้านการจัดการสารเคมีและของเสีย

- Global Alliance to Eliminate Lead in Paints (GAELP)

ในการประชุม ICCM ครั้งที่ 2 ที่ประชุมได้มีมติรับรองการจัดตั้ง Global partnership ชื่อ GAELP เพื่อผลักดันให้มีการยกเลิกการใช้ตะกั่วในสี โดยมีเป้าหมายเพื่อป้องกันมิให้เด็กสัมผัสกับสารตะกั่วที่มาจากสีและลดการสัมผัสกับตะกั่วในสีในกลุ่มคนงานให้เหลือน้อยที่สุด สำหรับการดำเนินงานของกลุ่ม GAELP นั้น UNEP/DTIE Chemicals Branch หน่วยงานภายใต้โครงการสิ่งแวดล้อมแห่งสหประชาชาติ (United Nations Environment Programme: UNEP) และองค์การอนามัยโลก (World Health

Organization: WHO) ทำหน้าที่เป็นเลขานุการและเป็นผู้สนับสนุนหลักของกลุ่ม เป็นที่น่าสังเกตว่า จนถึงขณะนี้ กลุ่มสนับสนุนหลักของ GAELP คือ รัฐบาลของประเทศปารากวัย สวิตเซอร์แลนด์ หน่วยพิทักษ์สิ่งแวดล้อมแห่งสหรัฐอเมริกา (United State Environmental Protection Agency: USEPA) องค์การระหว่างประเทศ ได้แก่ UNEP และ WHO และองค์กรภาคประชาสังคม ในขณะที่ภาคเอกชนยังเข้ามามีส่วนร่วมน้อยอยู่

- Partnership for Action on Computing Equipment (PACE)

PACE เป็นหุ้นส่วนความร่วมมือระหว่างภาคส่วนต่างๆ (ภาครัฐ ภาคอุตสาหกรรม นักวิชาการและภาคประชาสังคม) จัดตั้งขึ้นเพื่อผลักดันให้เกิดการจัดการคอมพิวเตอร์ที่ใช้แล้วหรือที่หมดอายุการใช้งานแล้วอย่างเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม โดยกลุ่ม PACE ได้มีการจัดตั้งคณะทำงาน ประกอบด้วยผู้แทนจากผู้ผลิตเครื่องคอมพิวเตอร์ส่วนบุคคล ผู้ประกอบการรีไซเคิล องค์การระหว่างประเทศ นักวิชาการ องค์กรพัฒนาเอกชนด้านสิ่งแวดล้อม ตลอดจนผู้แทนจากรัฐบาล การจัดตั้งกลุ่ม PACE ก่อให้เกิดเวทีให้ภาคส่วนต่างๆ ที่เกี่ยวข้องได้แลกเปลี่ยนข้อมูลเกี่ยวกับเทคโนโลยีและการจัดการซากอุปกรณ์คอมพิวเตอร์และร่วมกันพัฒนาคู่มือทางวิชาการในการจัดการอุปกรณ์คอมพิวเตอร์ที่ใช้แล้วอย่างเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม

ในเวที SAICM นอกจากการก่อตั้ง GAELP เพื่อขับเคลื่อนการยุติการใช้สารตะกั่วในสีแล้ว ภาคีสมาชิกยังได้เรียกร้องให้มีการจัดตั้งหุ้นส่วนความร่วมมือระหว่างภาครัฐและภาคเอกชนสำหรับการจัดการวัสดุอันตรายอย่างเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม รวมทั้งเรียกร้องให้มีการพัฒนาแผนงานการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน (multi-stakeholder programme) ในภาคเกษตรกรรมเพื่อผลักดันให้มีการลดและยกเลิกการใช้สารกำจัดแมลงที่มีความเป็นอันตรายสูงและส่งเสริมให้มีการใช้สารทดแทนที่มีความปลอดภัยกว่า

3) ให้มีการพัฒนาและบังคับใช้นโยบาย ยุทธศาสตร์ กฎหมายและกฎระเบียบด้านการจัดการของเสีย โดยเฉพาะอย่างยิ่งขยะอิเล็กทรอนิกส์และขยะพลาสติก ทั้งในระดับประเทศและระดับท้องถิ่น

ประเด็นขยะอิเล็กทรอนิกส์ได้รับความสนใจอย่างมากทั้งในเวที SAICM และอนุสัญญาบาเซล ดังจะเห็นได้จากการที่ SAICM กำหนดให้ประเด็นสารอันตรายในผลิตภัณฑ์ไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์เป็นหนึ่งในประเด็นนโยบายเร่งด่วน (Emerging Policy Issues) เช่นเดียวกับที่อนุสัญญาบาเซลได้มีการรับรอง/พัฒนาคู่มือทางวิชาการที่เกี่ยวข้องกับการจัดการขยะอิเล็กทรอนิกส์ อาทิ คู่มือการจัดการคอมพิวเตอร์ที่ใช้แล้วและซากอุปกรณ์ที่ปลอดภัยต่อสิ่งแวดล้อมของ PACE และคู่มือการจัดการซากโทรศัพท์เคลื่อนที่ (MPPI) และคู่มือวิชาการว่าด้วยการเคลื่อนย้ายข้ามแดนของขยะอิเล็กทรอนิกส์ (e-waste) โดยเฉพาะการจำแนกความแตกต่างระหว่างของเสีย (waste) และที่มิใช่ของเสีย (non-waste) นอกจากนี้ ประเทศต่างๆ ได้มีการยกร่างกฎหมายเพื่อจัดการกับขยะอิเล็กทรอนิกส์โดยเฉพาะ จากข้อมูลล่าสุดในเว็บไซต์ <http://www.sagisepr.com/> ที่ได้มีการติดตามความเคลื่อนไหวของการออกกฎหมายขยะอิเล็กทรอนิกส์ แบตเตอรี่และบรรจุภัณฑ์ในประเทศต่างๆ ทั่วโลก พบว่า จนถึงขณะนี้ (เดือนมีนาคม พ.ศ. 2556) มีรัฐบาล (ระดับประเทศหรือระดับมลรัฐ) กว่า 77 แห่งที่ได้มีการออกและบังคับใช้กฎหมายว่าด้วยการจัดการขยะอิเล็กทรอนิกส์ และอีก 25 แห่งอยู่ในระหว่างการยกร่างกฎหมาย

ทั้งนี้ สวีเดนถือเป็นประเทศที่บุกเบิกแนวคิด “หลักการขยายความรับผิดชอบของผู้ผลิต” (Extended Producer Responsibility: EPR) (เสนอโดย Thomas Lindhqvist, 2000) ตั้งแต่ช่วงต้นทศวรรษ 1990 ซึ่งต่อมา สหภาพยุโรปได้นำแนวคิดดังกล่าวมาเป็นพื้นฐานในการออกระเบียบว่าด้วยการจัดการซากผลิตภัณฑ์เครื่องใช้ไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์ (WEEE Directive) ในปีพ.ศ. 2546 ซึ่งเป็นกฎหมายที่ส่งอิทธิพลไปยังประเทศอื่นๆ ให้มีการออกกฎหมายในลักษณะเดียวกัน ในเอเชียมีประเทศญี่ปุ่น เกาหลีใต้ ไต้หวัน ดำเนินการในเรื่องนี้มานานแล้วตั้งแต่ต้นทศวรรษ 1990 ส่วนประเทศจีนได้ออกกฎหมาย Regulations for the Administration of the Recovery and Disposal of Waste Electric and Electronic Products (2009) ซึ่งมีผลบังคับใช้เมื่อต้นปี พ.ศ. 2554 เช่นเดียวกับประเทศอินเดียที่ได้มีการออกกฎหมายและมีผลบังคับใช้ตั้งแต่เดือนพฤษภาคม พ.ศ. 2555 ที่ผ่านมา

สำหรับประเทศไทย กรมควบคุมมลพิษร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้จัดทำยุทธศาสตร์การจัดการซากผลิตภัณฑ์เครื่องใช้ไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์เชิงบูรณาการขึ้น (พ.ศ. 2550 – 2554) และได้มีความพยายามที่จะยกร่างกฎหมายมาตั้งแต่ปีพ.ศ. 2547 โดยกรมควบคุมมลพิษ และต่อมา

ในปีพ.ศ. 2554 ได้มีการปรับและยกร่างกฎหมายเป็นอนุบัญญัติ (ร่างพระราชกฤษฎีกากำหนดหลักเกณฑ์ วิธีการ เงื่อนไข และการจัดการเงินรายได้จากค่าธรรมเนียมผลิตภัณฑ์) ภายใต้ร่างพระราชบัญญัติมาตรการทางการคลังเพื่อสิ่งแวดล้อม พ.ศ. .... ที่เสนอโดยกระทรวงการคลัง แต่ล่าสุด กระทรวงการคลังตัดสินใจตัดร่างอนุบัญญัติในส่วนนี้ออก คงเหลือเฉพาะร่างอนุบัญญัติเกี่ยวกับภาษีมลพิษทางน้ำและมลพิษทางอากาศจากโรงงานอุตสาหกรรม ด้วยเหตุนี้ กรมควบคุมมลพิษจึงอยู่ในระหว่างการศึกษาศึกษาเพื่อยกร่างกฎหมายระดับพระราชบัญญัติอีกครั้ง ในระหว่างที่ประเทศไทยยังไม่มีกฎหมาย กรมควบคุมมลพิษได้จัดทำยุทธศาสตร์การจัดการซากผลิตภัณฑ์เครื่องใช้ไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์เชิงบูรณาการ ระยะที่ 2 (พ.ศ. 2555 – 2559) เพื่อเป็นกลไกขับเคลื่อนให้เกิดการจัดการขยะอิเล็กทรอนิกส์อย่างเป็นระบบ อย่างไรก็ตาม การออกยุทธศาสตร์ฯ มิใช่เป็นกฎหมายที่ใช้บังคับภาคส่วนที่เกี่ยวข้องให้ปฏิบัติตามอย่างเคร่งครัด ดังนั้น การดำเนินงานภายใต้ยุทธศาสตร์ฯ ระยะที่ 2 จึงเป็นการดำเนินงานเชิงสมัครใจเป็นหลัก ในระยะยาว ประเทศไทยจำเป็นต้องมีการยกร่างกฎหมายเฉพาะเพื่อให้ประเทศไทยมีการพัฒนาระบบการเก็บรวบรวมและจัดการขยะอิเล็กทรอนิกส์อย่างครบวงจรและเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม

4) ให้ทุกประเทศและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียดำเนินการเพื่อป้องกันการจัดการของเสียอันตรายอย่างไม่เหมาะสมและการลักลอบทิ้งของเสียอันตราย โดยเฉพาะในประเทศที่มีขีดความสามารถในการจัดการของเสียอันตรายเหล่านี้อย่างจำกัด ตามแนวทางที่สอดคล้องกับข้อผูกพันของประเทศภายใต้ความร่วมมือระหว่างประเทศที่เกี่ยวข้อง

จากการประชุมรัฐภาคีอนุสัญญาบาเซล สมัยที่ 10 (COP 10) ในระหว่างวันที่ 17 – 21 ตุลาคม 2555 ณ เมืองคาร์ตาเฮนา สาธารณรัฐโคลอมเบีย สามารถสรุปประเด็นสำคัญจากการประชุม ได้ดังนี้

- (1) เห็นชอบกับกรอบแผนยุทธศาสตร์เพื่อการดำเนินงานตามอนุสัญญาบาเซล ประจำปี ค.ศ. 2012 – 2021
- (2) เห็นชอบกับข้อเสนอของสวีตเซอร์แลนด์และอินโดนีเซียเรื่องแนวทางการทำให้ข้อแก้ไขอนุสัญญาบาเซลว่าด้วยการห้ามส่งออกของเสียอันตรายจากประเทศในภาคผนวก 7 ออกไปยังนอกประเทศภาคผนวก 7 หรือ “Ban Amendment” มีผลบังคับใช้ โดยเห็นชอบกับ fixed time approach โดยนับจากจำนวนภาคี ณ เวลาที่มีการรับรองข้อแก้ไข ซึ่งจะทำได้ต้องการสัตยาบันสารจากอีกเพียง 17 ภาคีก่อนจะมีผลบังคับใช้ และไม่ได้มีผลบังคับให้ภาคีที่เหลือต้องให้สัตยาบันแต่อย่างใด อย่างไรก็ตาม

ประเทศญี่ปุ่นและออสเตรเลียยังคงแสดงความไม่เห็นด้วยและอธิบายว่า ในอดีตการจัดการของเสียอย่างปลอดภัยต่อสิ่งแวดล้อมยังไม่แพร่หลาย ในขณะที่ปัจจุบันประเทศต่างๆ โดยเฉพาะประเทศกำลังพัฒนามีความพร้อมในเรื่อง ESM มากขึ้นจึงไม่เห็นความจำเป็นที่จะต้องใช้ Ban Amendment

- (3) เห็นชอบกับคู่มือวิชาการต่างๆ ได้แก่ คู่มือว่าด้วยการจัดการการใช้แล้วที่ปลอดภัยต่อสิ่งแวดล้อม คู่มือว่าด้วยการจัดการของเสียปรอทที่ปลอดภัยต่อสิ่งแวดล้อม คู่มือว่าด้วยการเผาไหม้ของเสียอันตรายในเตาเผาปูนซีเมนต์ คู่มือการจัดการคอมพิวเตอร์ที่ใช้แล้วและซากอุปกรณ์ที่ปลอดภัยต่อสิ่งแวดล้อมของ PACE และ MPPI รวมทั้งให้มีการปรับปรุงคู่มือวิชาการว่าด้วยการเคลื่อนย้ายข้ามแดนของขยะอิเล็กทรอนิกส์ (e-waste) โดยเฉพาะการจำแนกความแตกต่างระหว่างของเสีย (waste) และที่มิใช่ของเสีย (non-waste) และคู่มือว่าด้วยการจัดการของเสียประเภทสารมลพิษอินทรีย์ที่ตกค้างยาวนานให้สมบูรณ์ต่อไป

5) ให้การเจรจาจัดทำมาตรการทางกฎหมายระหว่างประเทศด้านการจัดการสารปรอทที่กำลังดำเนินการอยู่บังเกิดผลสำเร็จโดยเร็ว

ปัจจุบัน UNEP อยู่ระหว่างการพัฒนามาตรการทางกฎหมายระหว่างประเทศด้านการจัดการสารปรอท อันเป็นผลสืบเนื่องจากการประชุมของคณะมนตรีประศาสน์การ (Governing Council: GC) ของ UNEP สมัยที่ 25 เมื่อเดือนกุมภาพันธ์ 2552 ที่มีมติให้มีการจัดทำมาตรการทางกฎหมายระหว่างประเทศด้านการจัดการสารปรอท มีจุดมุ่งหมายเพื่อลดความเสี่ยงอันตรายของสารปรอทที่มีต่อสุขภาพอนามัยของมนุษย์และสิ่งแวดล้อม โดยมุ่งเน้นการจัดการ ณ แหล่งกำเนิด ได้มีการจัดตั้งคณะกรรมการเจรจาระหว่างรัฐบาลในการพัฒนามาตรการทางกฎหมายฯ (Intergovernmental Negotiating Committee to prepare a global legally binding instrument on mercury: INC) ขึ้นเพื่อพิจารณาและบรรลุข้อตกลงร่วมกันเกี่ยวกับมาตรการในการลดหรือเลิกการผลิต การใช้ และการปลดปล่อยสารปรอท โดยมีเป้าหมายในการจัดทำมาตรการดังกล่าวให้แล้วเสร็จภายในปีพ.ศ. 2556 และร่วมกันพัฒนาเป็นอนุสัญญาด้านการจัดการสารปรอทต่อไป

เนื้อหาของร่างมาตรการทางกฎหมายฯ มุ่งเน้นการจัดการสารปรอทในแหล่งกำเนิดที่เป็นประเด็นปัญหาสำคัญระดับโลก รวมทั้งสิ้น 7 แหล่งกำเนิด กล่าวคือ 1) แหล่งอุปทานสำหรับสารปรอท 2) การค้าสารปรอทและสารประกอบปรอทระหว่างประเทศ 3) ผลิตภัณฑ์ที่มีสารปรอทเป็นส่วนประกอบ 4) กระบวนการทางอุตสาหกรรมที่มีการใช้สารปรอท 5) การใช้สารปรอทเพื่อสกัด

ทองคำในกิจการเหมืองแร่ทองคำขนาดเล็ก 6) แหล่งที่มีการปลดปล่อยสารปรอทสู่อากาศ และ 7) แหล่งที่มีการปลดปล่อยสารปรอทสู่สิ่งแวดล้อม น้ำและดิน

สำหรับประเทศไทย กรมควบคุมมลพิษทำหน้าที่ประสานงานเกี่ยวกับร่างมาตรการดังกล่าว และได้ดำเนินการจัดตั้งคณะทำงานด้านการจัดการสารปรอทภายในกรมควบคุมมลพิษ และได้จัดตั้งคณะอนุกรรมการด้านการจัดการสารปรอทภายใต้คณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ เพื่อกำหนดกรอบการเจรจาหรือและทำที่ของประเทศไทยต่อมาตรการฯ อย่างมีประสิทธิภาพและเพื่อเตรียมความพร้อมในการเข้าร่วมเป็นภาคีสมาชิกของอนุสัญญาว่าด้วยการจัดการสารปรอท

ปัจจุบัน กรมควบคุมมลพิษอยู่ระหว่างการจัดทำทำเนียบสารปรอท เพื่อคาดประมาณการปลดปล่อยสารปรอทสู่สิ่งแวดล้อมจากแหล่งกำเนิดประเภทต่างๆ และใช้เป็นข้อมูลประกอบการศึกษาประเมินความเสี่ยงและการจัดการความเสี่ยงจากสารปรอทและใช้ประกอบการจัดทำแผนจัดการระดับชาติด้านการจัดการสารปรอทต่อไป

2.3.3 เนื้อหาส่วนอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการสารเคมีและของเสีย

ในเอกสารผลการประชุม “อนาคตที่เราต้องการ” นอกจากหัวข้อ “สารเคมีและของเสีย” แล้ว คณะผู้วิจัยได้พิจารณาเนื้อหาในส่วนอื่นๆ ของเอกสารซึ่งมีความเชื่อมโยงกับการจัดการสารเคมีและของเสีย สรุปได้ดังนี้

1) การยืนยันคำมั่นทางการเมือง

ในหัวข้อที่สองของเอกสารผลการประชุม “อนาคตที่เราต้องการ” ที่ประชุมได้ยืนยันในสองประเด็นหลัก คือ (1) การยืนยันหลักการต่างๆ ในปฏิญญาริโอว่าด้วยสิ่งแวดล้อมและการพัฒนา (Rio Declaration on Environment and Development) และ (2) แผนปฏิบัติการต่างๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งแผนปฏิบัติการ 21 (Agenda 21) และแผนดำเนินงานของการประชุมสุดยอดว่าด้วยการพัฒนาที่ยั่งยืน (the Plan of Implementation of the World Summit on Sustainable Development หรือ Johannesburg Plan of Implementation (JPOI))

คณะผู้วิจัยได้ทำการทบทวนเนื้อหาสาระในปฏิญญาริโอ แผนปฏิบัติการ 21 และแผนดำเนินงานของการประชุมสุดยอดว่าด้วยการพัฒนาที่ยั่งยืน (JPOI) ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการจัดการสารเคมีและของเสีย สรุปได้ดังนี้

ปฏิญญาริโอ (พ.ศ. 2535) มิได้มีการกล่าวถึงหัวข้อสารเคมีและของเสียเป็นการเฉพาะ แต่ในหลักการข้อที่ 14 และข้อที่ 15 มีความเชื่อมโยงกับการจัดการสารเคมีและของเสีย กล่าวคือ หลักการข้อที่ 14 ได้เรียกร้องให้ประเทศต่างๆ สร้างความร่วมมือในการยับยั้งหรือป้องกันการเคลื่อนย้ายข้ามแดนทั้งในตัวกิจกรรมและสารที่จะก่อให้เกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมอย่างรุนแรงหรือพบว่าเป็นอันตรายต่อสุขภาพของมนุษย์ ในขณะที่หลักการข้อที่ 15 ได้สนับสนุนให้ประเทศต่างๆ ยอมรับในหลักการป้องกันไว้ก่อน (precautionary approach) ในการปกป้องคุ้มครองสิ่งแวดล้อม โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเวลาที่มียุคคำถามที่จะสร้างความเสียหายอย่างร้ายแรง การขาดความชัดเจนเกี่ยวกับหลักฐานทางวิทยาศาสตร์ไม่ควรถูกใช้เป็นข้ออ้างในการผัดผ่อนการใช้มาตรการเพื่อป้องกันความเสียหายทางด้านสิ่งแวดล้อม ทั้งนี้ ประเด็นการใช้หลักการป้องกันไว้ก่อนเป็นประเด็นสำคัญในกระบวนการตัดสินใจกำหนดนโยบายและมาตรการในการจัดการสารเคมี โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อภาครัฐต้องการยกเลิกการผลิตและการใช้สารเคมีหนึ่งๆ ซึ่งภาคเอกชนมักจะโต้แย้งว่า ผลการประเมินความเสี่ยงของสารเคมีนั้นๆ ยังไม่มีน้ำหนักหรือหลักฐานทางวิทยาศาสตร์อย่างเพียงพอ

แผนปฏิบัติการ 21 (พ.ศ. 2535) ได้บรรจุหัวข้อ “การจัดการสารเคมีอันตรายอย่างเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม รวมถึงการป้องกันการลักลอบเคลื่อนย้ายผลิตภัณฑ์อันตรายและเป็นพิษข้ามแดน” และได้เสนอแผนการดำเนินงานในเรื่องดังกล่าว 6 ประเด็น ได้แก่

- (1) การขยายและการผลักดันให้มีการประเมินความเสี่ยงของสารเคมีในระดับระหว่างประเทศ
- (2) การสร้างความสอดคล้องในการจำแนกและการติดฉลากสารเคมี
- (3) การแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับสารเคมีที่เป็นพิษและความเสี่ยงของสารเคมี
- (4) การจัดตั้งแผนงานลดความเสี่ยง
- (5) การเสริมสร้างขีดความสามารถของประเทศในการจัดการสารเคมี
- (6) การป้องกันการลักลอบเคลื่อนย้ายผลิตภัณฑ์อันตรายและเป็นพิษข้ามแดน

นอกจากนี้ แผนปฏิบัติการ 21 ยังได้เน้นย้ำความสำคัญของการสร้างความตระหนักในเรื่องความเสี่ยงของสารเคมีซึ่งเป็นสิ่งจำเป็นที่จะนำไปสู่การบรรลุเป้าหมายความปลอดภัยด้านสารเคมี ดังนั้น ประเทศต่างๆ ควรยอมรับหลักการ “สิทธิที่จะรู้” (right to know) ของชุมชนและแรงงานเกี่ยวกับความเสี่ยงของสารเคมี อย่างไรก็ตาม สิทธิที่จะรู้ในส่วนองค์ประกอบที่เป็นอันตรายของสารเคมีนั้นควรอยู่ในขอบเขตที่ไม่ละเมิดสิทธิของภาคอุตสาหกรรมในการคุ้มครองข้อมูลที่เป็นความลับทางธุรกิจเช่นกัน แผนปฏิบัติการ 21 ได้เรียกร้องให้ภาคอุตสาหกรรมพัฒนาแผนงานและ

โครงการที่แสดงความรับผิดชอบของภาคธุรกิจในส่วนการจัดการสารเคมีและผลิตภัณฑ์อย่างปลอดภัยและเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม (อันเป็นที่มาของโครงการ responsible care และ product stewardship ในประเทศต่างๆ ในเวลาต่อมา) นอกจากแผนงานในการจัดการสารเคมีแล้ว แผนปฏิบัติการ 21 ยังได้จัดทำแผนงานในส่วน “การจัดการของเสียอันตรายอย่างเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม รวมถึงการป้องกันการลักลอบเคลื่อนย้ายของเสียอันตรายข้ามแดน” โดยเรียกร้องให้ประเทศต่างๆ ให้สัตยาบันอนุสัญญาบาเซลและพิธีสารต่างๆ ภายใต้อนุสัญญานี้ และได้เสนอแผนการดำเนินงานใน 4 ประเด็น ได้แก่

- (1) การส่งเสริมการป้องกันและการลดการเกิดของเสียอันตราย
- (2) การส่งเสริมและเสริมสร้างขีดความสามารถในการจัดการของเสียอันตราย
- (3) การส่งเสริมและสร้างความเข้มแข็งของความร่วมมือระหว่างประเทศในการจัดการการเคลื่อนย้ายของเสียอันตรายข้ามแดน
- (4) การป้องกันการลักลอบเคลื่อนย้ายของเสียอันตรายข้ามแดน

แผนดำเนินงานของการประชุมสุดยอดว่าด้วยการพัฒนาที่ยั่งยืน (JPOI) (พ.ศ.2545) ได้บรรจุแผนดำเนินงานด้านการจัดการสารเคมีไว้ในบทที่ 3 ว่าด้วยการเปลี่ยนแปลงรูปแบบการผลิตและการบริโภคที่ไม่ยั่งยืน (III.Changing unsustainable patterns of consumption and production) ในหัวข้อ 22 โดยระบุถึงการรื้อฟื้นคำมั่นที่ระบุในแผนปฏิบัติการ 2 ต่อการจัดการสารเคมีอย่างเหมาะสมตลอดวงจรชีวิตของสารเคมีและการจัดการของเสียอันตรายอย่างเหมาะสม เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนและเพื่อปกป้องคุ้มครองสุขภาพของมนุษย์และสิ่งแวดล้อม และได้กำหนดเป้าหมายที่ต้องบรรลุภายในปี ค.ศ. 2020 (พ.ศ. 2563) ว่าเราจะมีการผลิตและใช้สารเคมีในแนวทางที่จะก่อให้เกิดผลกระทบต่อสุขภาพของมนุษย์และสิ่งแวดล้อมน้อยที่สุด ด้วยการใช้กระบวนการประเมินความเสี่ยงและการจัดการความเสี่ยงที่มีความโปร่งใสบนฐานทางวิทยาศาสตร์ รวมทั้งพิจารณาถึงหลักการป้องกันไว้ก่อนตามที่ได้ระบุไว้ในหลักการข้อที่ 15 ของปฏิญญาริโอ รวมทั้งสนับสนุนการเสริมสร้างขีดความสามารถของประเทศกำลังพัฒนาในการจัดการสารเคมีและของเสียอันตรายอย่างเหมาะสมโดยให้การช่วยเหลือทางเทคนิคและทางการเงิน การดำเนินงานตามแผนงานดังกล่าวรวมถึง

- สนับสนุนการให้สัตยาบันและการดำเนินงานต่ออนุสัญญาระหว่างประเทศด้านสารเคมีและของเสียอันตรายซึ่งรวมถึงอนุสัญญารอตเตอร์ดัมว่าด้วยกระบวนการแจ้งข้อมูลสารเคมีล่วงหน้าสำหรับสารเคมีอันตรายและสารป้องกันกำจัดศัตรูพืชและ

สัตว์บางชนิดในการค้าระหว่างประเทศและอนุสัญญาสตอกโฮล์มว่าด้วยสารมลพิษที่ตกค้างยาวนาน

- สนับสนุนให้ประเทศต่างๆ ใช้ระบบการจำแนกประเภทและการติดฉลากสารเคมีที่เป็นระบบเดียวกันทั่วโลก (Globally harmonized system for the classification and labeling of chemicals)
- สนับสนุนให้เกิดหุ้นส่วนความร่วมมือในการดำเนินกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างการจัดการสารเคมีและของเสียอันตรายอย่างเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม
- สนับสนุนความพยายามในการป้องกันการลักลอบเคลื่อนย้ายสารเคมีและของเสียอันตรายข้ามแดนในแนวทางที่สอดคล้องกับพันธกรณีภายใต้เครื่องมือระหว่างประเทศ เช่น อนุสัญญาบาเซล
- สนับสนุนการพัฒนาข้อมูลสารเคมีที่บูรณาการและสอดคล้องกันเช่นการจัดทำทะเบียนการปลดปล่อยและเคลื่อนย้ายมลพิษ
- ส่งเสริมการลดความเสี่ยงอันเกิดจากโลหะหนักที่เป็นอันตรายต่อสุขภาพของมนุษย์และสิ่งแวดล้อม ผ่านการทบทวนงานศึกษาที่เกี่ยวข้อง เช่น รายงานของ UNEP เกี่ยวกับการประเมินการใช้และความเสี่ยงของสารปรอทและองค์ประกอบของสารปรอท

2) เศรษฐกิจสีเขียว (Green economy)

ในบทที่ 3 ของเอกสารผลการประชุมฯ ได้กล่าวถึงเรื่อง “เศรษฐกิจสีเขียวในบริบทของการพัฒนาที่ยั่งยืนและการขจัดความยากจน” (Green Economy in the context of sustainable development and poverty eradication) อย่างไรก็ดี เนื่องจากในเอกสารผลการประชุมฯ มิได้นำเสนอรายละเอียดเกี่ยวกับแนวคิดของเศรษฐกิจสีเขียว คณะผู้วิจัยจึงขอนำเสนอข้อมูลเพิ่มเติมเกี่ยวกับแนวคิด ความหมายและพัฒนาการของแนวคิด เพื่อเป็นข้อมูลประกอบซึ่งจะช่วยให้เข้าใจเนื้อหาที่ปรากฏในเอกสารผลการประชุมฯ ได้ดียิ่งขึ้น

แนวคิดเศรษฐกิจสีเขียว

โครงการสิ่งแวดล้อมแห่งสหประชาชาติ (UNEP, 2011)² ได้กำหนดความหมายอย่างกว้างของเศรษฐกิจสีเขียว ไว้ว่าหมายถึง “ระบบเศรษฐกิจที่นำไปสู่การยกระดับคุณภาพความเป็นอยู่ของมนุษย์ เพิ่มความเป็นธรรมทางสังคม และในขณะเดียวกันก็สามารถลดความเสี่ยงทางด้านสิ่งแวดล้อม และปัญหาความขาดแคลนของทรัพยากรลงได้”³ และอยู่บนพื้นฐานยุทธศาสตร์ 3 ประการหลัก คือ การปลดปล่อยคาร์บอนในระดับที่ต่ำ การใช้ทรัพยากรและพลังงานอย่างมีประสิทธิภาพ และการป้องกันและลดการสูญเสียความหลากหลายทางชีวภาพและการบริการของระบบนิเวศ ทั้งนี้ ในเอกสารของ UNEP ได้กล่าวไว้ว่า โดยเจตนาแล้ว แนวคิดเรื่องเศรษฐกิจสีเขียวนี้ ไม่ได้เป็นเป้าหมายที่แตกต่างหรือจะมาแทนที่แนวคิดเรื่อง “การพัฒนาที่ยั่งยืน” ซึ่งเป็นเป้าหมายในแผนปฏิบัติการ 21 หากแต่แนวคิดนี้มีมุมมองว่า การจะพัฒนาไปสู่เป้าหมายความยั่งยืนได้ จำเป็นต้องมีการจัดการให้ระบบเศรษฐกิจเป็นไปในทิศทางที่ถูกต้อง (getting the economy right) โดยแนวทางของเศรษฐกิจสีเขียวก็เป็นหนึ่งในรูปแบบของการแก้ปัญหาดังกล่าว (UNEP 2011, p.16) นอกจากนี้ แนวคิดเศรษฐกิจสีเขียวไม่ควรถูกจำกัดเฉพาะเรื่องของการแก้ปัญหาความเสื่อมโทรมของสิ่งแวดล้อมเท่านั้น หากแต่ควรครอบคลุมจุดประสงค์ในด้านอื่น เช่น ความเป็นธรรมระหว่างคนในสังคมและการขจัดความยากจนด้วย จึงมีการกำหนดหัวข้อเศรษฐกิจสีเขียวในการประชุม Rio+20 ให้มีความหมายของเศรษฐกิจสีเขียวที่ครอบคลุมขึ้นเป็น “Green Economy in the Context of Sustainable Development and Poverty Eradication”

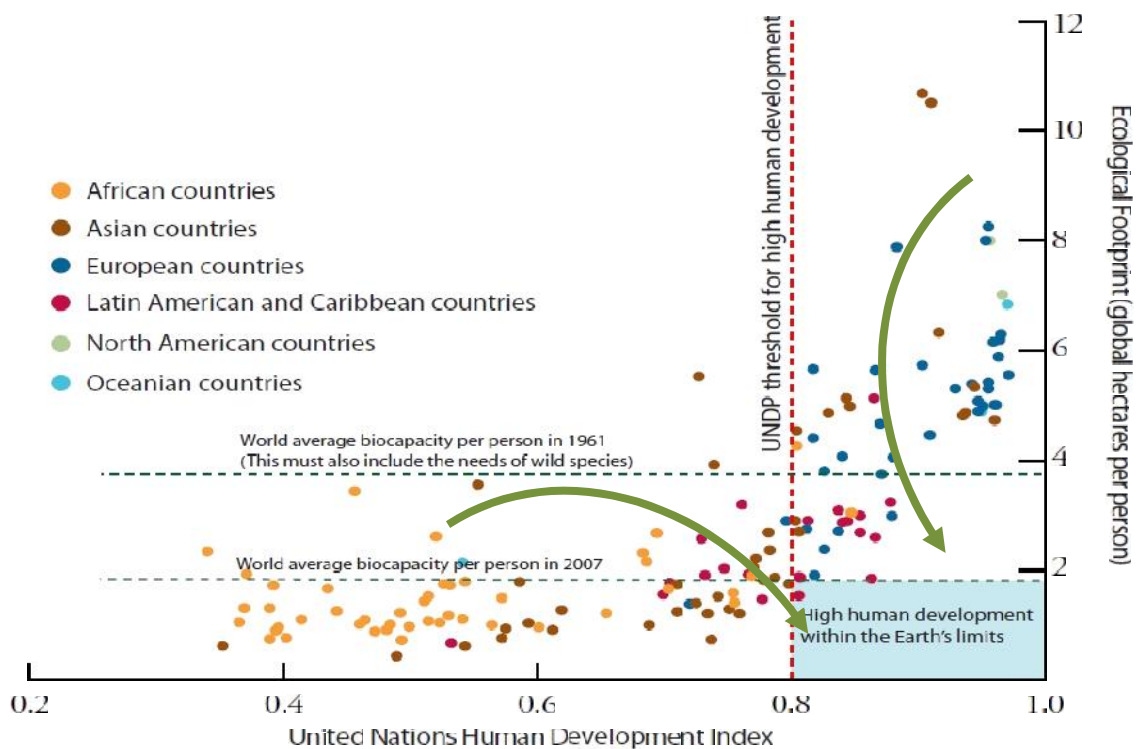
ด้วยเหตุนี้ เป้าหมายของการพัฒนาไปสู่เศรษฐกิจสีเขียวในทางปฏิบัติ คือ การมุ่งสู่สังคมที่มีระดับคุณภาพชีวิตที่สูงขึ้นและก่อให้เกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมในระดับต่ำ (ดูพื้นที่ด้านล่างขวาของรูปที่ 1) อย่างไรก็ตาม ประเด็นหนึ่งที่ต้องคำนึงถึงในการนำแนวคิดเศรษฐกิจสีเขียวไปปฏิบัติ คือ จุดตั้งต้นบนเส้นทางการพัฒนาที่แตกต่างของแต่ละประเทศ ทั้งในแง่ของระดับการพัฒนาเศรษฐกิจและคุณภาพชีวิต (วัดจากดัชนีการพัฒนามนุษย์ หรือ Human Development Index (HDI) ของสหประชาชาติ) และระดับของการก่อให้เกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม (วัดโดยคาร์บอนเท้าทางนิเวศ หรือ Ecological Footprint) เช่น บางประเทศมีระดับการพัฒนาเศรษฐกิจและระดับคุณภาพชีวิตของคนในประเทศที่สูง แต่ก็มียุทธศาสตร์การใช้ทรัพยากรที่กระทบต่อระบบนิเวศที่สูง

² UNEP. 2011. *Toward a Green Economy: Pathways to Sustainable Development and Poverty Eradication*.

³ ภาษาอังกฤษ คือ “green economy as one that results in *improved human well-being and social equity, while significantly reducing environmental risks and ecological scarcities*” (UNEP, 2011, p.16)

ตามไปด้วย (พื้นที่ด้านบนขวาของรูปที่ 2.1) ในขณะที่หลายประเทศ มีการรบกวนระบบนิเวศน้อย และมีระดับการพัฒนาเศรษฐกิจและคุณภาพชีวิตที่ต่ำ (พื้นที่ด้านล่างซ้ายของรูปที่ 2.1) ดังนั้น การนำแนวคิดเรื่องเศรษฐกิจสีเขียวไปใช้ในทางปฏิบัติ เพื่อเข้าสู่ทิศทางที่มุ่งสู่ระดับคุณภาพชีวิตที่สูง และมีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมต่ำพร้อม ๆ กัน (พื้นที่ด้านล่างขวาของรูปที่ 2.1) จึงควรมีความแตกต่างกัน กล่าวคือ มีความยืดหยุ่นและเปิดโอกาสให้แต่ละประเทศสามารถประยุกต์ใช้มาตรการที่เหมาะสมภายในประเทศตนเองได้ตามบริบทสถานการณ์ และการจัดลำดับความสำคัญของปัญหาในแต่ละประเทศ

รูปที่ 2.1 Human Development Index และ Ecological Footprint ปี ค.ศ.2007

ที่มา: Global Footprint Network (2010)

อันที่จริงแล้วเรื่องเศรษฐกิจสีเขียวไม่ใช่แนวคิดใหม่ จากพัฒนาการของแนวคิดเศรษฐกิจสีเขียวในอดีตจนถึงปัจจุบันอาจแบ่งได้เป็น 2 ช่วงคลื่น (Wave)

แนวคิดเศรษฐกิจสีเขียวในกระแสคลื่นลูกที่หนึ่ง เริ่มขึ้นในช่วงทศวรรษ 1960 จากการที่รัฐบาลหลายประเทศได้เริ่มตระหนักถึงความจำเป็นที่ต้องร่วมมือกันเพื่อแก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อมโลก นำไปสู่การจัดประชุมขององค์การสหประชาชาติเรื่องสิ่งแวดล้อมของมนุษย์ในปี ค.ศ. 1972 ที่

กรุงสต็อกโฮล์ม ผลจากการประชุมนำไปสู่การจัดตั้งโครงการสิ่งแวดล้อมแห่งสหประชาชาติ หรือ UNEP และในปีเดียวกันนั้น ทาง “สโมสรแห่งกรุงโรม” (Club of Rome) ได้เผยแพร่หนังสือจากงานวิจัยชื่อ “ขีดจำกัดของการเติบโต” ซึ่งให้เห็นข้อจำกัดของการเติบโตของอุตสาหกรรมและจำนวนประชากร ซึ่งจะนำไปสู่ปัญหาการขาดแคลนอาหารและทรัพยากรธรรมชาติที่จำเป็น

ในปี ค.ศ. 1973 มีการตีพิมพ์หนังสืออันโด่งดังของ อี เอฟ ชูมัคเกอร์ (Ernst Friedrich Schumacher) เรื่อง “Small is Beautiful” โดยชี้ให้เห็นว่าการพัฒนาตามแบบของโลกตะวันตกนั้น เมื่อถึงจุดหนึ่งจะไม่สามารถแก้ปัญหาการดำเนินชีวิตและกิจกรรมเศรษฐกิจของมนุษย์ได้อย่างแท้จริงและยั่งยืน และยังสร้างปัญหาใหม่เพิ่มขึ้น ชูมัคเกอร์ได้เสนอทางเลือกใหม่ต่อการพัฒนาโดยประยุกต์จากปรัชญาโลกตะวันออก โดยส่วนหนึ่งคือปรัชญาตามหลักพระพุทธศาสนา ต่อมาในปี ค.ศ.1987 แนวคิดเรื่อง “การพัฒนาอย่างยั่งยืน” ได้ถูกนำเสนออย่างเป็นทางการในรายงานเรื่อง “Our Common Future” ของคณะกรรมการโลกว่าด้วยสิ่งแวดล้อมและการพัฒนา แนวคิดเรื่องทางเลือกของการพัฒนาได้ถูกนำเสนออย่างต่อเนื่อง ในปีค.ศ. 1997 คำว่า “เศรษฐกิจสีเขียว” ได้ปรากฏแพร่หลายจากการตีพิมพ์หนังสือเรื่อง “Blue Print for Green Economy” โดยกลุ่มนักวิชาการนำโดย เดวิด เพียซ (David C. Pearce) ซึ่งเห็นว่าระบบเศรษฐกิจที่เป็นอยู่นำไปสู่การทำลายทุนด้านทรัพยากรธรรมชาติ เป็นการพัฒนาที่ไม่ยั่งยืน และได้เสนอแนวทางแก้ไขโดยให้มีการประเมินมูลค่าของสิ่งแวดล้อม ใช้นโยบายด้านราคาและเปลี่ยนแปลงกฎกติกา เพื่อรวมมูลค่าของสิ่งแวดล้อมให้อยู่ในกลไกตลาด ปรับเปลี่ยนการประเมินผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศ (Gross Domestic Product: GDP) ให้รวมความสูญเสียด้านสิ่งแวดล้อม และในปีค.ศ.1992 เมื่อมีการประชุมสหประชาชาติว่าด้วยสิ่งแวดล้อมและการพัฒนาที่ยั่งยืน หรือ Earth Summit ที่นครริโอ เดอ จาเนโร ในปี ค.ศ. 1992 แนวคิดเรื่องการพัฒนาที่ยั่งยืนได้รับการยอมรับในเวทีประชาคมโลกและแพร่หลายไปอย่างกว้างขวางทั่วโลก กลายเป็นกระแส “โลกาภิวัตน์ด้านสิ่งแวดล้อม”

อย่างไรก็ดี หลังจากนั้นอีก 3 ปี เมื่อมีการจัดตั้งองค์การการค้าโลกในปีค.ศ.1995 พร้อมด้วยการจัดทำชุดความตกลง 16 ฉบับภายใต้องค์การการค้าโลก (World Trade Organization: WTO) ได้เกิดกระแส “โลกาภิวัตน์ด้านเศรษฐกิจ” (เสรีนิยมใหม่) กลายเป็นกระแสที่เบียดขับโลกาภิวัตน์ด้านสิ่งแวดล้อม มีกรณีข้อพิพาทด้านการค้าและสิ่งแวดล้อมเกิดขึ้นหลายกรณีทั้งในเวที WTO เช่น กรณีทูนา-โลมา กรณีกุ้ง-เต่า กรณีสิ่งมีชีวิตที่ถูกดัดแปลงพันธุกรรม (Genetically Modified Organisms: GMOs) และในระดับความตกลงการค้าเสรี (Free Trade Agreement: FTA) โดยเฉพาะกรณีเขตการค้าเสรีอเมริกาเหนือ หรือ NAFTA (North American Free Trade Agreement) ผลการ

ตัดสินใจข้อพิพาทส่วนใหญ่จบลงด้วยการจำกัดการใช้มาตรการปกป้องด้านสิ่งแวดล้อม จนถึงปัจจุบัน ความขัดแย้งระหว่างความตกลงพหุภาคีด้านสิ่งแวดล้อมกับความตกลงภายใต้ WTO ยังคงเป็นปัญหาข้อถกเถียงโต้แย้งและเป็นประเด็นการเจรจาในการเจรจารอบโดฮาที่ยังไม่มีข้อยุติ

แนวคิดเศรษฐกิจสีเขียวในกระแสคลื่นลูกที่สอง จุดเริ่มต้นก่อตัวมาจากการประชุม “Rio+10” ในปี ค.ศ. 2002 เพื่อประเมินความก้าวหน้าของการพัฒนาที่ยั่งยืน ในการประชุมมีประเด็นข้อวิพากษ์อย่างมากเกี่ยวกับผลกระทบจากโลกาภิวัตน์ด้านเศรษฐกิจต่อการพัฒนาที่ยั่งยืน ต่อมาในปีปัจจัยกระตุ้นสำคัญหลายด้านเกิดขึ้นในช่วงปีค.ศ.2007-2008 โดยในปีค.ศ.2007 เป็นแรงผลักดันจาก “ปัญหาโลกร้อน” มีการเผยแพร่รายงานของนิโคลัส สเติร์น (Nicholas Stern) ที่เรียกกันทั่วไปว่า “Stern Review” ประเมินถึงต้นทุนมหาศาลของผลกระทบที่เกิดขึ้นจากปัญหาโลกร้อนหากไม่มีการแก้ไขปัญหาดังตั้งแต่วันนี้ รวมทั้งรายงานของคณะกรรมการระหว่างรัฐบาลว่าด้วยการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ (Intergovernmental Panel on Climate Change: IPCC) ฉบับที่ 4 ที่แสดงข้อมูลทางวิทยาศาสตร์และความจำเป็นที่ทั้งกลุ่มประเทศพัฒนาแล้วและประเทศกำลังพัฒนาต้องร่วมกันลดก๊าซเรือนกระจกอย่างมาก เพื่อเป้าหมายควบคุมการเพิ่มขึ้นของอุณหภูมิโลกไม่ให้เกิน 2 องศาเซลเซียส

ในปี ค.ศ. 2007 ยังเกิดวิกฤติการณ์ด้านอาหารและด้านการเงิน พอเข้าสู่ปี ค.ศ.2008 เกิดวิกฤติการณ์ด้านพลังงาน ทั้งสามวิกฤติการณ์ดังกล่าวนำไปสู่การจัดทำรายงานของ UNEP ชื่อ “Global Green New Deal” ที่เผยแพร่ออกมาในปี ค.ศ. 2009 ยอมรับถึงปัญหาความไม่ยั่งยืนของการพัฒนาที่ส่งผลให้เกิดวิกฤติในด้านต่างๆ และมีชุดข้อเสนอต่อรัฐบาลประเทศต่างๆ ให้มีการปฏิรูปการลงทุนด้านสาธารณะและการใช้นโยบายราคาเพื่อเป็นจุดเริ่มต้นของการเปลี่ยนผ่านไปสู่ “เศรษฐกิจสีเขียว” พร้อมกับการสร้างขยายการจ้างงานใหม่และขจัดความยากจน ในรายงานดังกล่าวได้ระบุในตอนท้ายว่า ทาง UNEP จะร่วมกับองค์กรต่างๆ ภายใต้ UN เพื่อศึกษาเชิงลึกเกี่ยวกับแนวคิดเศรษฐกิจสีเขียวและเจาะลึกไปในรายสาขาการผลิตที่สำคัญ ในปลายปี ค.ศ.2009 ที่ประชุมสมัชชาใหญ่แห่งสหประชาชาติได้มีมติให้จัดการประชุม Rio+20 โดยมีเรื่องเศรษฐกิจสีเขียวเป็นวาระสำคัญ ต่อจากนั้นในปี ค.ศ. 2011 UNEP ก็ได้เผยแพร่รายงานฉบับสำคัญเกี่ยวกับเศรษฐกิจสีเขียวในชื่อ “Toward Green Economy: Pathways to Sustainable Development and Poverty Eradication” (ความยาว 632 หน้า) ซึ่งให้เห็นความจำเป็นของการปรับเปลี่ยนแนวคิด/รูปแบบการพัฒนาด้านเศรษฐกิจ เนื่องจากเป็นหนึ่งในสามเสาหลักของการพัฒนาที่ยั่งยืนที่ขยายเติบโตไปในแนวทางที่สร้างผลกระทบกับอีกสองเสาหลัก คือ ด้านสิ่งแวดล้อมและด้านสังคม ในรายงานดังกล่าวมีรายละเอียดข้อเสนอการนำแนวคิดเศรษฐกิจไปใช้ใน 11 สาขาเศรษฐกิจ เครื่องมือ

ด้านเศรษฐศาสตร์ บริบทแวดล้อมต่างๆ ที่จำเป็นต่อการผลักดันสู่เศรษฐกิจสีเขียวซึ่งต่อยอดมาจากแนวคิดที่เดวิด เพียชและคณะ ได้เสนอไว้

แนวคิดเรื่องเศรษฐกิจสีเขียวในช่วงคลื่นลูกที่ 1 และ 2 จึงมีความเกี่ยวโยงและมีฐานคิดคล้ายกัน ในช่วงคลื่นลูกที่ 1 เป็นการนำ “สิ่งแวดล้อม” มาเชื่อมโยงกับ “การพัฒนา” เกิดเป็นแนวคิด “การพัฒนาที่ยั่งยืน” ในช่วงคลื่นลูกที่ 2 เมื่อเห็นว่า เสาด้านเศรษฐกิจเป็นสาเหตุของการพัฒนาที่ไม่ยั่งยืน จึงนำ “สิ่งแวดล้อม” และ “ความเป็นธรรมทางสังคม” มาเชื่อมโยงกับ “เศรษฐกิจ” เกิดเป็นแนวคิด “เศรษฐกิจสีเขียว”

ในการขับเคลื่อนระบบเศรษฐกิจเข้าสู่ระบบเศรษฐกิจสีเขียวภายใต้บริบทการพัฒนาที่ยั่งยืนและการแก้ปัญหาความยากจนนั้น ต้องอาศัยการเปลี่ยนแปลงทั้งทางโครงสร้างของระบบเศรษฐกิจ เป้าหมายทางการเติบโต รูปแบบเทคโนโลยีที่ใช้ในระบบเศรษฐกิจ และวิถีทางการค้าของประเทศ ทางคณะกรรมการเตรียมการประชุม Rio+20 ได้สรุปถึงประเด็นข้อเสนอแนะที่รัฐบาลแต่ละประเทศควรนำไปดำเนินการ โดยการจัดลำดับความสำคัญของนโยบายและให้การสนับสนุนการศึกษาวิจัยเพื่อวิเคราะห์ผลกระทบของมาตรการจูงใจต่างๆ ซึ่งอาจสรุปเป็นแนวทางที่ครอบคลุมประเด็นสำคัญ 7 แนวทางต่อไปนี้ (United Nations, 2011, pp.12-18)⁴

1) การเพิ่มประสิทธิภาพเชิงนิเวศเศรษฐกิจ (Eco-Efficiency)⁵ เช่น การให้แรงจูงใจแก่ภาคการผลิตเพื่อลดการใช้ทรัพยากรลงเหลือเพียงระดับที่สมเหตุสมผลในการผลิต ซึ่งอาจทำให้สังคมได้ประโยชน์จากการที่มีทรัพยากรเหลือมากขึ้น เช่น ในพื้นที่ที่มีแหล่งน้ำจำกัด และยังช่วยลดการปล่อยมลพิษของเสียจากกระบวนการผลิตลง โดยอาจใช้แรงจูงใจต่างๆ ควบคู่ไปด้วย เช่น มาตรการให้สินเชื่อดอกเบี้ยต่ำแก่หน่วยการผลิตที่มีรายจ่ายค่าไฟฟ้าต่ำ เป็นต้น

⁴ United Nations. 2011. Objective and Themes of the United Nations Conference on Sustainable Development. 2nd Preparation Committee for the United Nations Conference on Sustainable Development. 7-8 March 2011. (CONF.216/PC/7)

⁵ แนวคิดประสิทธิภาพเชิงนิเวศ (Eco-efficiency) ได้รับการเผยแพร่ครั้งแรกโดยสภาธุรกิจโลกเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน (World Business Council for Sustainable Development) ซึ่งมีนัยในการปฏิบัติทั้งในระดับบริษัท (firm level) คือประสิทธิภาพในการผลิตสินค้าและบริการที่สามารถตอบสนองความต้องการของมนุษย์ ยกกระดับคุณภาพความเป็นอยู่ของมนุษย์ และสามารถลดระดับผลกระทบทางนิเวศ หรือความเข้มข้นในการใช้ทรัพยากรลงได้ และนัยยะในระดับชาติ (national level) อันหมายถึงประสิทธิภาพในการใช้ทรัพยากรเพื่อความก้าวหน้าทางสังคมและเศรษฐกิจและลดผลกระทบต่อระบบนิเวศและสิ่งแวดล้อมทั้งระบบลงได้

2) **การจัดสรรรายจ่ายรัฐบาลเพื่อกระตุ้นภาคเศรษฐกิจเพื่อสิ่งแวดล้อม (Green-Stimulus Package)** เนื่องจากประเทศที่ประสบภาวะวิกฤตการณ์ทางการเงินหลายประเทศจำเป็นต้องอาศัยนโยบายด้านรายจ่ายของรัฐบาลเพื่อกระตุ้นเศรษฐกิจอยู่แล้ว รัฐบาลอาจใช้รายจ่ายนี้ส่วนหนึ่งจัดสรรให้เกิดประโยชน์ต่อการอนุรักษ์และกระตุ้นเศรษฐกิจไปพร้อมกัน ดังเช่นกรณีประเทศสหรัฐอเมริกาที่ลงทุนในภาคพลังงานหมุนเวียนซึ่งส่งผลให้ธุรกิจแผงพลังงานแสงอาทิตย์เติบโตขึ้น

3) **การสนับสนุนให้เกิดตลาดของผลิตภัณฑ์ที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม และการจัดซื้อสินค้าสีเขียวของภาครัฐ (Greening of Markets and Public Procurement)** รัฐบาลอาจออกมาตรการที่ระบุเงื่อนไขในการจัดซื้อสินค้าบางประเภท เช่น สินค้าที่มีฉลากเพื่อสิ่งแวดล้อม สินค้าเกษตรที่มาจากวิถีการผลิตที่ยั่งยืน หรือผลิตโดยกลุ่มผู้ผลิตรายย่อยที่ยากจน เพื่อให้สินค้าเหล่านี้มีตลาดจำหน่ายและสามารถแข่งขันได้ต่อไปในอนาคต

4) **การลงทุนในโครงสร้างพื้นฐานที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม (Investment in Green Infrastructure)** รัฐบาลควรสนับสนุนการลงทุนในนวัตกรรมด้านโครงสร้างพื้นฐานที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมและให้ความสำคัญต่อผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ทั้งทางเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม ในการประเมินผลได้ผลเสียของโครงการด้วย ตัวอย่างโครงสร้างพื้นฐานที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม ได้แก่ เทคโนโลยีด้านพลังงานหมุนเวียน การก่อสร้างอาคารประหยัดพลังงาน การวางผังเมืองแบบบูรณาการเพื่อสิ่งแวดล้อม ระบบขนส่งมวลชนที่เน้นการอนุรักษ์พลังงานและคำนึงถึงการกระจายการพัฒนาเศรษฐกิจอย่างทั่วถึง

5) **การฟื้นฟูและขยายระดับของทุนทรัพยากรธรรมชาติ (Restoration and Enhancement of Natural Capital)** ผ่านมาตรการต่างๆ เพื่อปรับปรุงกฎเกณฑ์หรือกลไกเชิงสถาบันที่เพิ่มความสามารถของชุมชนและภาครัฐในการจัดการทรัพยากรทั้งในระดับท้องถิ่นและระดับชาติ

6) **การกำหนดราคาหรือต้นทุนที่เหมาะสมของทรัพยากร (Getting Prices Right)** โดยการทำบัญชีทางเศรษฐกิจที่คำนึงถึงมูลค่าของระบบนิเวศหรือความหลากหลายทางชีวภาพที่จะมีต่อระบบเศรษฐกิจทั้งในระดับพื้นที่และในระดับชาติ หรือมีการหักลบมูลค่าของผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อมจากตัวเลขการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ นอกจากนั้น ยังควรมีระบบการจัดสรรการจ่ายเงินเพื่อการบริการทางระบบนิเวศ (Payment for Eco-system Services: PES) ซึ่งจะสามารถ

เอื้อประโยชน์ทางเศรษฐกิจให้กับกลุ่มคนที่มีรายได้น้อยและส่งเสริมให้เกิดการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติได้ในขณะเดียวกัน นอกจากนี้ ยังครอบคลุมถึงการพัฒนาเทคโนโลยีการจ่ายค่าชดเชยที่เหมาะสมจากการสูญเสียที่ดินหรือจากความเสียหายทางสิ่งแวดล้อมจากโครงการต่างๆ

7) การปฏิรูประบบภาษีเพื่อสิ่งแวดล้อม (Eco-Tax Reform) องค์การสหประชาชาติได้อ้างถึงงานศึกษาจำนวน 61 ฉบับ (Patuelli *et al.*, 2005) ซึ่งแสดงให้เห็นว่า การเก็บภาษีสิ่งแวดล้อมไม่มีผลกระทบต่อการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจอย่างมีนัยสำคัญ แต่ส่งผลกระทบต่อปริมาณการปล่อยมลพิษที่ลดลงอย่างเห็นได้ชัด ภาษีสิ่งแวดล้อมนี้อาจอยู่ในรูปของภาษีทางตรงที่เก็บจากสินค้าและบริการหรือภาษีทางอ้อมที่เก็บจากปัจจัยการผลิตที่มีผลเชื่อมโยงกัน ทั้งนี้ ควรครอบคลุมการยกเลิกการอุดหนุนสินค้าที่ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม (Environmentally Harmful Subsidies) ด้วย

แม้ว่าแนวคิดเรื่อง “เศรษฐกิจสีเขียว” ที่โครงการสิ่งแวดล้อมแห่งสหประชาชาติ (UNEP) ได้นำเสนอจะมีจุดมุ่งหมายในการปรับเปลี่ยนหรือแก้ไขให้ระบบเศรษฐกิจ (เสรีนิยมใหม่) ที่เป็นอยู่ให้เป็นไปในทิศทางที่มุ่งสู่เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนมากขึ้น แต่ก็ยังมีข้อถกเถียงเกี่ยวกับแนวคิดนี้ อย่างมากระหว่างนักเศรษฐศาสตร์และนักสิ่งแวดล้อม และยังไม่มีการขอรุ้เกี่ยวกับความหมายและคุณลักษณะซึ่งเป็นที่ยอมรับในระดับสากล นอกจากนี้ ในการนำแนวคิดเศรษฐกิจสีเขียวไปสู่การปฏิบัติ ยังมีข้อควรพิจารณาและความเสี่ยงหลายประการ ดังนี้ (Khor, 2011, pp.72-76)⁶

- การใช้เศรษฐกิจสีเขียวในมิติเดียวและแยกออกจากกรอบ “การพัฒนาที่ยั่งยืน” มุ่งเน้นเฉพาะมิติด้านสิ่งแวดล้อมเท่านั้น โดยขาดการพิจารณาผลกระทบต่อประเทศกำลังพัฒนาซึ่งจะทำให้เกิดปัญหาความไม่สมดุลระหว่างสามเสาหลักที่เป็นองค์ประกอบของการพัฒนาที่ยั่งยืน
- การใช้เศรษฐกิจสีเขียวในลักษณะรูปแบบเดียวกันกับทุกประเทศ (One size fits all) โดยขาดการพิจารณาถึงสถานะและระดับการพัฒนาของแต่ละประเทศ ซึ่งจะนำไปสู่ความล้มเหลวด้านสิ่งแวดล้อม ด้านการพัฒนา หรือทั้งสองด้าน
- การใช้ประเด็นด้านสิ่งแวดล้อมและนัยสำคัญเกี่ยวโยงจากแนวคิดเศรษฐกิจสีเขียวเป็นเครื่องมือเพื่อเป้าหมายกีดกันทางการค้า โดยเฉพาะอย่างยิ่งประเทศที่พัฒนาแล้วอาจนำไปใช้

⁶ Khor, Martin. (2011). *Challenge of the Green Economy Concept and Policies in the Context of Sustainable Development, Poverty and Equity*. Second Preparatory Committee Meeting for United Nations Conference on Sustainable Development.

เป็นหลักการหรือแนวคิดเพื่อสร้างความชอบธรรมในการกำหนดมาตรการการฝ่ายเดียวด้านการค้าเพื่อ กีดกันสินค้าจากประเทศกำลังพัฒนา

- การใช้ประเด็นเรื่องสิ่งแวดล้อมเป็นเครื่องมือเพื่อเปิดเสรีการค้าสินค้าด้าน สิ่งแวดล้อม และการเปิดเสรีบริการด้านสิ่งแวดล้อมมากขึ้นในประเทศกำลังพัฒนา
- การใช้เศรษฐกิจสีเขียวเป็นเหตุผลสนับสนุนการอุดหนุน (Subsidy) ด้านการวิจัย และพัฒนาเทคโนโลยีด้านสิ่งแวดล้อม ซึ่งจะทำให้ประเทศกำลังพัฒนาเสียเปรียบด้านการแข่งขันต่อ ประเทศที่พัฒนาแล้วเนื่องจากมีเงินทุนอุดหนุนน้อยกว่า
- ปัญหาจากการยกระดับมาตรฐานสิ่งแวดล้อมสำหรับสินค้าให้มีความเข้มงวดหรือมี มาตรฐานสูงขึ้น ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อส่งออกสินค้าของประเทศกำลังพัฒนาที่ไม่สามารถผลิต สินค้าได้ตามมาตรฐานใหม่
- การใช้เศรษฐกิจสีเขียวเป็นเงื่อนไขใหม่ต่อประเทศกำลังพัฒนาสำหรับการให้ความ ช่วยเหลือ การกู้เงิน หรือการปรับโครงสร้าง/ปรับลดหนี้ ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อประเทศกำลังพัฒนาให้ ดำเนินนโยบายที่มุ่งเน้นมิติด้านสิ่งแวดล้อมเป็นหลัก มากกว่าการใช้นโยบายการพัฒนาที่ยั่งยืนซึ่ง ครอบคลุมด้านการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม และความเป็นธรรม

กลุ่มประเทศกำลังพัฒนาและกลุ่มประเทศที่พัฒนาแล้วมีมุมมองต่อเรื่องเศรษฐกิจสีเขียว แตกต่างกันอย่างมาก มีข้อถกเถียงโต้แย้งกันมาต่อเนื่องนับตั้งแต่ช่วงการประชุมเตรียมการหลาย ครั้งในปีค.ศ. 2011 จนกระทั่งถึงการประชุม Rio+20 กลุ่มประเทศที่พัฒนาแล้วโดยเฉพาะสหภาพ ยุโรปสนับสนุนแนวคิดเรื่องเศรษฐกิจสีเขียวอย่างเต็มที่ แต่ประเทศกำลังพัฒนาส่วนใหญ่มีท่าทีที่ไม่ สนับสนุนแนวคิดเศรษฐกิจสีเขียวเนื่องจากเหตุผลหลายประการประกอบกัน ได้แก่

(หนึ่ง) แม้ว่าจะเห็นความจำเป็นของการปรับเปลี่ยนระบบเศรษฐกิจที่เป็นอยู่ (เสรีนิยมใหม่) ไปสู่ระบบเศรษฐกิจแบบใหม่ (เศรษฐกิจสีเขียว) แต่ความหมายของเศรษฐกิจสีเขียวที่ทาง UNEP พยายามผลักดันอยู่นั้น (ซึ่งเป็นความหมายของเศรษฐกิจสีเขียวที่ใช้กันทั่วไป) ไม่ได้นำไปสู่การ แก้ไขปัญหาการพัฒนาที่ยั่งยืน เป็นเพียงการปรับใช้เพิ่มเครื่องมือทางเศรษฐศาสตร์ใหม่ๆ เพื่อ แก้ไขปัญหาความล้มเหลวของระบบตลาด ทำให้ระบบเศรษฐกิจที่เป็นอยู่มีสีเขียวมากขึ้น แต่ไม่ได้ ก้าวข้ามไปสู่ระบบเศรษฐกิจที่เป็นกระบวนการทัศน์ใหม่แต่อย่างใด จึงไม่อาจแก้ไขปัญหาได้จริง

(สอง) บางประเทศเห็นว่าการนำแนวคิดเศรษฐกิจสีเขียวมาปฏิบัติอาจก่อให้เกิดผลกระทบ ทางลบหลายด้าน เครื่องมือทางเศรษฐศาสตร์ที่ถูกผลักดันให้นำมาใช้ เช่น การประเมินมูลค่า ทรัพยากรธรรมชาติ การจ่ายค่าตอบแทนด้านการบริการของระบบนิเวศ (Payment for Ecosystem

Service: PES) เป็นต้น อาจนำไปสู่ปัญหาที่เรียกว่า “การแปลงทรัพยากรสาธารณะไปสู่สินค้า” (Commodification) สร้างผลกระทบต่อ การเข้าถึงทรัพยากรของคนยากจนมากขึ้น

(สาม) บางประเทศเห็นว่าแนวคิดเศรษฐกิจที่เสนออยู่ในขณะนี้ เป็นเรื่องที่เหมาะสมและจำเป็นเพื่อแก้ไขปัญหาการพัฒนาที่ยั่งยืน อย่างไรก็ตาม เป็นสิ่งที่ไม่เป็นธรรมชาติทุกประเทศต้องปรับไปสู่เศรษฐกิจสีเขียวพร้อมๆ กันทั้งหมด ประเทศที่พัฒนาแล้วควรเป็นผู้นำก่อน

(สี่) หลายประเทศมีข้อห่วงกังวลต่อความเสี่ยงจากการใช้แนวคิดนี้ในแนวทางที่ผิด (misuse) เช่น การใช้ประเด็นด้านสิ่งแวดล้อมและนัยสำคัญจากแนวคิดเศรษฐกิจสีเขียวเป็นเครื่องมือเพื่อเป้าหมายกีดกันทางการค้าของประเทศที่พัฒนาแล้ว การใช้เศรษฐกิจสีเขียวเป็นเหตุผลสนับสนุนการอุดหนุนด้านการวิจัยและพัฒนาเทคโนโลยีด้านสิ่งแวดล้อม ซึ่งจะทำให้ประเทศกำลังพัฒนาเสียเปรียบด้านการแข่งขันต่อประเทศที่พัฒนาแล้วเนื่องจากมีเงินทุนอุดหนุนน้อยกว่า ปัญหาจากการยกระดับมาตรฐานสิ่งแวดล้อมสำหรับสินค้าให้มีความเข้มงวดหรือมีมาตรฐานสูงขึ้นซึ่งจะส่งผลกระทบต่อ การส่งออกสินค้าของประเทศกำลังพัฒนาที่ไม่สามารถผลิตสินค้าได้ตามมาตรฐานใหม่ การใช้เศรษฐกิจสีเขียวเป็นเงื่อนไขใหม่ต่อประเทศกำลังพัฒนาสำหรับการจะให้ความช่วยเหลือ การกู้เงิน หรือการปรับโครงสร้าง/ปรับลดหนี้ ฯลฯ

ในเวทีการประชุมเจรจา สหภาพยุโรปและญี่ปุ่นมีความเห็นร่วมกันว่า “ทุกประเทศ” ควรดำเนินการปรับเปลี่ยนไปสู่เศรษฐกิจสีเขียว ไม่มีความแตกต่างกันระหว่างประเทศที่พัฒนาแล้วกับประเทศกำลังพัฒนา แต่สหรัฐอเมริกาและแคนาดา มองว่า เศรษฐกิจสีเขียวเป็น “วิถีทาง” (Mean) เพื่อบรรลุเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน ควรให้แต่ละประเทศกำหนดเป้าหมายและยุทธศาสตร์เอง ไม่ควรมี “Global Green Economy Roadmap” ตามข้อเสนอของสหภาพยุโรป

กลุ่ม G77 + จีน ได้โต้แย้งแนวคิดของประเทศที่พัฒนาแล้ว โดยเฉพาะ EU ที่มุ่งผลักดันเฉพาะเศรษฐกิจสีเขียวในฐานะที่เป็น “เครื่องมือที่จำเป็น” (Essential Tool) เพื่อบรรลุเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนและเห็นว่าเศรษฐกิจสีเขียวเป็นเครื่องมือที่เป็นทางเลือกอันหนึ่งจากเครื่องมือที่มีอยู่เป็นจำนวนมาก ขึ้นอยู่กับแต่ละประเทศที่จะกำหนดตัดสินใจเลือกโดยพิจารณาต้นทุนและความเสี่ยงของแต่ละทางเลือกเพื่อบรรลุเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน ทำที่สำคัญของกลุ่ม G77 และจีนต่อแนวคิดเศรษฐกิจสีเขียว มีดังนี้⁷

⁷ Submission by the Group of 77 and China for the compilation document of the United Nations Conference on Sustainable Development (Rio+20), 1 November 2011, Group of 77 and China

ให้ความสำคัญกับการขจัดความยากจน ผลลัพธ์จาก Rio+20 จะต้องให้ความสำคัญกับการขจัดความยากจนและช่วยเหลือการพัฒนาของกลุ่มประเทศที่กำลังพัฒนา

ยึดมั่นตามข้อตกลงเดิม และหลักการ CBDR ผลลัพธ์จาก Rio+20 จะต้องไม่นำไปสู่การเจรจาใหม่ (re-negotiate) ของข้อตกลงเดิม และข้อตกลงใดๆ ที่จะเกิดขึ้นต้องตั้งอยู่บนหลักการการรับผิดชอบร่วมกันในระดับที่แตกต่างกัน (common but differentiated responsibility: CBDR) และตามข้อตกลงจาก Agenda 21 และ JPOI

ต้องไม่เป็นนโยบายแบบ one-size-fits-all การดำเนินนโยบายเศรษฐกิจสีเขียวจะต้องคำนึงถึงสถานะที่แตกต่างกันของแต่ละประเทศ และให้อิสระในการดำเนินนโยบายตามความเหมาะสมและโดยสมัครใจ

ไม่เป็นการกีดกันทางการค้า นโยบายเศรษฐกิจสีเขียวจะต้องไม่ถูกใช้เป็นเครื่องมือในการกีดกันทางการค้า หรือเป็นข้ออ้างในการให้ความช่วยเหลือจากประเทศพัฒนาแล้วต่อประเทศกำลังพัฒนา

เรียกร้องให้กลุ่มประเทศพัฒนาแล้วดำเนินการตามคำมั่นเดิมตามข้อตกลงที่ผ่านมาอย่างครบถ้วน หนึ่งในข้อกังวลของประเทศกำลังพัฒนาต่อการประชุม Rio+20 คือความไม่มั่นใจต่อการรักษาคำมั่นของกลุ่มประเทศพัฒนาแล้วในการช่วยเหลือประเทศกำลังพัฒนาให้เปลี่ยนผ่านไปสู่เศรษฐกิจสีเขียว และกังวลว่าจะมีการสร้างข้อตกลงใหม่โดยที่ข้อตกลงเดิมยังไม่ได้รับการปฏิบัติอย่างครบถ้วน ดังนั้น จึงมีขอเรียกร้องให้กลุ่มประเทศพัฒนาแล้วดำเนินการตามคำมั่นเดิมอย่างครบถ้วนตามอนุสัญญา UNFCCC อนุสัญญา CBD ฯลฯ รวมถึงปฏิบัติตามข้อตกลงด้านการช่วยเหลือเพื่อการพัฒนา (Official Development Assistance - ODA) อย่างครบถ้วนตามเป้าหมายที่ประเทศพัฒนาแล้วสัญญาว่าจะให้ความช่วยเหลือ ODA เป็นจำนวน 0.7% ของ GNP และความช่วยเหลือ 0.15 - 0.2% ของผลิตภัณฑ์มวลรวมประชาชาติ (Gross National Product: GNP) ของประเทศที่พัฒนาน้อยที่สุด

ความจำเป็นต้องได้รับการช่วยเหลือจากประเทศพัฒนาแล้ว ประเทศที่กำลังพัฒนาจำเป็นต้องได้รับความช่วยเหลือในการเปลี่ยนผ่านไปสู่เศรษฐกิจสีเขียว ทั้งทางด้านการถ่ายโอนเทคโนโลยีและการช่วยเหลือทางการเงิน

การบริโภคและผลิตอย่างยั่งยืน ประเทศที่พัฒนาแล้วควรจะเป็นผู้นำในการเปลี่ยนแปลงรูปแบบการบริโภคและผลิตไปสู่รูปแบบที่ยั่งยืน เรียกร้องให้มีการยอมรับ “10-Year Framework for Sustainable Consumption and Production (10YFP on SCP)”

จากท่าทีและจุดยืนที่แตกต่างอย่างมากของกลุ่มประเทศต่างๆ ผลลัพธ์ของการประชุม Rio+20 ในเรื่องเศรษฐกิจสีเขียวจึงมีสาระสำคัญ ดังนี้

- มีการเห็นชอบร่วมกันว่า **“นโยบายเศรษฐกิจสีเขียว”** (Green Economy Policy) เป็นเครื่องมือหนึ่งในการบรรลุการพัฒนาที่ยั่งยืน แต่ไม่มีการกำหนดความหมายหรือองค์ประกอบของเศรษฐกิจสีเขียวไว้ในเอกสาร เป็นเพียงการอธิบายถึงผลลัพธ์ของการดำเนินนโยบายเศรษฐกิจสีเขียวที่จะนำไปสู่การเติบโตทางเศรษฐกิจอย่างยั่งยืน เพิ่มความเป็นธรรมทางสังคม สวัสดิภาพของมนุษย์ สร้างโอกาสการจ้างงานที่ดี และช่วยรักษาระบบนิเวศ (para. 56)

- ให้แต่ละประเทศเลือกกำหนดรูปแบบและแนวทางดำเนินการเกี่ยวกับนโยบายเศรษฐกิจสีเขียวของตนเองโดยอิสระ (para. 59) แต่ให้สอดคล้องกับหลักการของปฏิญญาริโอ แผนปฏิบัติการ 21 และแผนปฏิบัติการโจฮันเนสเบิร์ก (para. 57) ทั้งนี้ การดำเนินงานเรื่องเศรษฐกิจสีเขียวจะต้องไม่นำไปสู่ปัญหาการสร้างเงื่อนไขใหม่สำหรับการช่วยเหลือ (ODA) และสนับสนุนทางการเงินต่อประเทศกำลังพัฒนา และการสร้างมาตรการกีดกันทางการค้าที่ไม่เป็นธรรม (para. 58 (g) และ (h)) แต่สำหรับในด้านเครื่องมือหรือแนวทางเพื่อสนับสนุนการปรับเปลี่ยนไปสู่เศรษฐกิจสีเขียว ไม่มีการระบุและกำหนดเกี่ยวกับแหล่งการเงินใหม่หรือพันธสัญญาจากประเทศที่พัฒนาแล้ว ในด้านการถ่ายทอดเทคโนโลยีให้เป็นไปตามการเจรจาตกลงร่วมกันระหว่างผู้ให้กับผู้รับเทคโนโลยี (Mutually Agreed) ไม่มีข้อกำหนดหรือกลไกใหม่ใดๆ ที่จะช่วยสนับสนุนการถ่ายทอดเทคโนโลยีซึ่งเป็นปัญหาที่ยังไม่ได้รับการแก้ไข (para. 73)

จากผลลัพธ์การประชุม Rio+20 ที่ให้มีการกำหนด **“นโยบายเศรษฐกิจสีเขียว”** ของแต่ละประเทศเอง ประเทศไทยจึงควรดำเนินการเกี่ยวกับเรื่องนโยบายเศรษฐกิจสีเขียวในหลายด้าน ดังนี้

- 1) กำหนดความหมาย สร้างความเข้าใจร่วมกันเกี่ยวกับ **“นโยบายเศรษฐกิจสีเขียว”** ที่เหมาะสมสำหรับสังคมไทย ซึ่งจะเป็นกรอบความเข้าใจพื้นฐานร่วมกันที่นำไปสู่การกำหนดแนวทางดำเนินงาน สภาพแวดล้อมและเงื่อนไขที่จำเป็นและเหมาะสม (enabling environment) เพื่อสนับสนุนการดำเนินงานเรื่องเศรษฐกิจสีเขียว ตัวชี้วัดเรื่องเศรษฐกิจสีเขียว ความเสี่ยงและข้อควรระวัง ฯลฯ

2) จัดลำดับความสำคัญ (priority) ของสาขาการผลิตที่จะนำนโยบายเศรษฐกิจสีเขียวไปดำเนินการ เนื่องจากแต่ละสาขาการผลิตมีความพร้อมหรือข้อจำกัดในการดำเนินการเรื่องเศรษฐกิจสีเขียวแตกต่างกัน

3) จัดทำตัวชี้วัดเศรษฐกิจสีเขียว (GE indicators) ทั้งที่เป็นตัวชี้วัดในภาพรวมและตัวชี้วัดของแต่ละสาขาการผลิต เพื่อเป็นเครื่องมือที่ช่วยสร้างความเข้าใจร่วมกันเกี่ยวกับเรื่องเศรษฐกิจสีเขียว และเป็นเครื่องมือช่วยติดตามและประเมินความก้าวหน้าของการดำเนินงาน ทั้งนี้ อาจพิจารณาจากกรอบตัวชี้วัดเศรษฐกิจสีเขียวที่ UNEP ได้จัดทำขึ้นเพื่อเป็นแนวทางให้กับประเทศต่างๆ นำไปใช้ในการวัดความก้าวหน้าของการเป็นเศรษฐกิจสีเขียว ดังรายละเอียดในตารางที่ 2.1

4) กำหนดสภาพแวดล้อมและเงื่อนไขที่จำเป็นและเหมาะสม (enabling environment) เพื่อสนับสนุนการดำเนินงานเรื่องเศรษฐกิจสีเขียว เช่น ด้านองค์กร ด้านกฎระเบียบ ด้านเครื่องมือทางเศรษฐศาสตร์ที่เหมาะสม (market & non-market mechanisms) เครื่องมือเพื่อการบริหารจัดการด้านสิ่งแวดล้อม เช่น การประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (Strategic Environmental Assessment: SEA) เป็นต้น

5) วิเคราะห์โอกาสและความเสี่ยง (opportunity & risk) จากการดำเนินนโยบายเศรษฐกิจสีเขียวภายในประเทศและจากประเทศอื่น เช่น ผลกระทบจากการใช้เครื่องมือทางเศรษฐศาสตร์ในการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติ การใช้เศรษฐกิจสีเขียวเป็นมาตรการใหม่ทางการค้าเพื่อสิ่งแวดล้อม โอกาสในการสร้างความร่วมมือและการได้รับการสนับสนุนการถ่ายทอดเทคโนโลยี เป็นต้น

6) กำหนดมาตรการป้องกัน (safeguard measures) ผลกระทบและความเสี่ยงจากการดำเนินนโยบายเศรษฐกิจสีเขียว เพื่อป้องกันหรือลดผลกระทบที่ไม่พึงประสงค์ที่อาจเกิดขึ้น

ตารางที่ 2.1 ตัวอย่างตัวชี้วัดเศรษฐกิจสีเขียว (Green economy indicators) ที่เสนอโดย UNEP

ชุดตัวชี้วัด	ประเด็น	ตัวชี้วัด
ชุดตัวชี้วัดประเด็นและเป้าหมายด้านสิ่งแวดล้อม (Indicators for environmental issues and targets)	การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ (Climate change)	<ul style="list-style-type: none"> ปริมาณการปล่อยก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์ (ตัน/ปี) (Carbon emissions (ton/year)) สัดส่วนพลังงานทดแทนในการผลิตไฟฟ้า (%) (Renewable energy (share of power supply) (%)) การบริโภคพลังงานต่อประชากร (บีทียู/คน) (Energy consumption per capita (Btu/person))
	การจัดการระบบนิเวศ (Ecosystem management)	<ul style="list-style-type: none"> พื้นที่ป่า (เฮกตาร์) (Forestland (ha)) ความเครียดของน้ำ (Water stress)* (%) พื้นที่อนุรักษ์ทั้งบนบกและทะเล (เฮกตาร์) (Land and marine conservation area (ha))
	การใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ (Resource efficiency)	<ul style="list-style-type: none"> ผลิตภาพในการใช้พลังงาน (บีทียู/USD) (Energy productivity (Btu/USD)) ผลิตภาพในการใช้วัสดุ (ตัน/USD) (Material productivity (ton/USD)) ผลิตภาพในการใช้น้ำ (ลบ.ม./USD) (Water productivity (m³/USD)) ผลิตภาพต่อการปล่อยก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์ (ตัน/USD) (CO₂ productivity (ton/USD))
	การจัดการสารเคมีและของเสีย (Chemicals and waste management)	<ul style="list-style-type: none"> สัดส่วนการเก็บรวบรวมของเสีย (%) (Waste collection (%)) สัดส่วนการนำของเสียมาใช้ซ้ำและนำกลับมาใช้ใหม่ (%) (Waste recycling and reuse (%)) ปริมาณการเกิดของเสีย (ตัน/ปี) หรือพื้นที่ฝังกลบ (เฮกตาร์) (Waste generation (ton/year) or landfill area (ha))
ชุดตัวชี้วัดการกำหนดนโยบายเศรษฐกิจสีเขียว (Indicators for green economy policy interventions)	การลงทุนสีเขียว (Green investment)	<ul style="list-style-type: none"> สัดส่วนการลงทุนด้านการวิจัยและพัฒนา (% ของ GDP) (R&D investment (% of GDP)) สัดส่วนการลงทุนในภาคสินค้าและบริการสีเขียว (USD/ปี)(EGSS investment (USD/year))
	การปฏิรูประบบการคลังสีเขียว (Green fiscal reform)	<ul style="list-style-type: none"> เงินอุดหนุนน้ำมันเชื้อเพลิง น้ำและประมง (USD or %) (Fossil fuel, water and fishery subsidies (USD or %)) การจัดเก็บภาษีน้ำมันเชื้อเพลิง (USD or %) (Fossil fuel taxation (USD or %)) เงินอุดหนุนพลังงานหมุนเวียน (USD or %) (Renewable energy incentive (USD or %))

ชุดตัวชี้วัด	ประเด็น	ตัวชี้วัด
	การประเมินมูลค่าผลกระทบภายนอกและการให้บริการของระบบนิเวศ (Pricing externalities and valuing ecosystem service)	<ul style="list-style-type: none"> ● ราคาการซื้อขายคาร์บอน (USD/ตัน) (Carbon price (USD/ton)) ● มูลค่าการบริการระบบนิเวศ (เช่น การจัดหาแหล่งน้ำ) (Value of ecosystem services (e.g., water provision))
	การจัดซื้อจัดจ้างสีเขียว (Green procurement)	<ul style="list-style-type: none"> ● ค่าใช้จ่ายในการจัดซื้อจัดจ้างสีเขียว (USD/ปีและ %) (Expenditure in sustainable procurement (USD/year and %)) ● ประสิทธิภาพในการใช้วัสดุและการปล่อยก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์ของโครงการภาครัฐ (ตัน/USD) (CO₂ and material productivity of government operations (ton/USD))
	การอบรมเพิ่มทักษะงานสีเขียว (Green job skill training)	<ul style="list-style-type: none"> ● ค่าใช้จ่ายในการจัดอบรม (USD/ปี และ %/GDP) (Training expenditure (USD/year and % of GDP)) ● จำนวนบุคลากรที่ได้รับการอบรม (คน/ปี)(Number of people trained (person/year))
ชุดตัวชี้วัดผลกระทบของนโยบายเศรษฐกิจสีเขียวต่อคุณภาพชีวิตและความเป็นธรรมในสังคม (Indicators for green economy policy impacts on well-being and equity)	การจ้างงาน (Employment)	<ul style="list-style-type: none"> ● สาขาก่อสร้าง (จำนวนคน, %) (Construction (person, %)) ● สาขาการปฏิบัติการและการจัดการ (จำนวนคน, %) (Operation and management (person, %)) ● รายได้ที่เกิดขึ้น (USD/ปี) (Income generated (USD/year)) ● สัมประสิทธิ์จีนี (Gini coefficient)
	ผลการดำเนินงานของภาคการผลิตสินค้าและบริการสีเขียว (EGSS performance)	<ul style="list-style-type: none"> ● มูลค่าเพิ่ม (USD/ปี) (Value added (USD/year)) ● การจ้างงาน (จำนวนงาน) (Employment (jobs)) ● ประสิทธิภาพในการใช้วัสดุและการปล่อยก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์ (เช่น ตัน/USD) (CO₂ and material productivity (e.g., USD/ton))
	ความมั่งคั่งโดยรวม (Total wealth)**	<ul style="list-style-type: none"> ● มูลค่าของฐานทรัพยากร (USD) (Value of natural resource stocks (USD)) ● มูลค่าการจ้างงาน (จำนวนงาน) (Net annual value addition/removal (USD/year)) ● อัตราการรู้หนังสือ (%) (Literacy rate (%))
	การเข้าถึงทรัพยากร (Access to resources)	<ul style="list-style-type: none"> ● การเข้าถึงแหล่งพลังงานสมัยใหม่ (พลังงานสิ้นเปลือง อาทิ น้ำมัน เชื้อเพลิง ก๊าซธรรมชาติ ไฟฟ้า ถ่านหิน) (%) (Access to modern energy (%)) ● การเข้าถึงบริการน้ำ (%) (Access to water (%)) ● การเข้าถึงบริการสุขาภิบาล (%) (Access to sanitation (%))

ชุดตัวชี้วัด	ประเด็น	ตัวชี้วัด
		<ul style="list-style-type: none"> ● การเข้าถึงบริการสุขภาพ (%) (Access to health care (%))
	สุขภาพ (Health)	<ul style="list-style-type: none"> ● ระดับสารเคมีอันตรายในน้ำดื่ม (กรัม/ลิตร) (Level of harmful chemicals in drinking water (g/litre)) ● จำนวนผู้เข้าพักรักษาตัวในโรงพยาบาลอันเนื่องมาจากการสัมผัสมลพิษทางอากาศ (จำนวนคน)(Number of people hospitalized due to air pollution (person)) ● จำนวนผู้เสียชีวิตจากอุบัติเหตุบนท้องถนนต่อประชากร 1 แสนคน (Road traffic fatalities per 100,000 inhabitants (transport related))

หมายเหตุ (เพิ่มเติมโดยผู้เขียน):

*วัดความขาดแคลนน้ำจืด (Fresh water) ที่เพิ่มขึ้นเมื่อความแห้งแล้งของพื้นที่เพิ่มขึ้น

**แนวคิดเดียวกับ Inclusive wealth (ความมั่งคั่งครอบคลุม) ซึ่งเป็นวิธีการประเมินความยั่งยืนวิธีหนึ่งโดยการขยายกรอบแนวคิดเรื่อง "ความมั่งคั่ง" ให้ครอบคลุมการใช้และสะสมทุนทุกประเภท (ทุนธรรมชาติ สินทรัพย์ ทุนมนุษย์ ทุนทางสังคม)

ที่มา: United Nations Environment Programme (UNEP)(2012).

วิเคราะห์ความเชื่อมโยงประเด็นเศรษฐกิจสีเขียวกับการจัดการสารเคมี

จากข้อมูลที่ได้นำเสนอเกี่ยวกับประเด็นเศรษฐกิจสีเขียวทั้งในส่วนแนวคิด ประเด็นข้อห่วงกังวลและข้อเสนอตัวชี้วัดเศรษฐกิจสีเขียว รวมทั้งเนื้อหาที่ปรากฏในเอกสารผลลัพธ์การประชุมฯ สามารถสรุปความเชื่อมโยงกับการจัดการสารเคมี ได้ดังนี้

- 1. ในระดับแนวคิดของการพัฒนา:** การปรับเปลี่ยนแนวคิดการพัฒนาเศรษฐกิจและทิศทางการพัฒนาประเทศ โดยให้ความสำคัญต่อเป้าหมายด้านสิ่งแวดล้อมควบคู่ไปกับเป้าหมายด้านเศรษฐกิจ ไม่จำเป็นต้องเลือก (Trade-off) ระหว่างเป้าหมายด้านใดด้านหนึ่ง และการพัฒนาจะต้องคำนึงถึงขีดจำกัดของระบบนิเวศและสิ่งแวดล้อม แนวคิดเศรษฐกิจสีเขียวตามที่กล่าวข้างต้นจะเป็นกรอบแนวคิดต่อการกำหนดแนวทางดำเนินงาน มาตรการ และตัวชี้วัดด้านการจัดการสารเคมี
- 2. ในระดับการกำหนดตัวชี้วัด:** เราสามารถกำหนดตัวชี้วัดที่เกี่ยวข้องกับสารเคมีและของเสีย เป็นส่วนหนึ่งของตัวชี้วัดเศรษฐกิจสีเขียวได้ ดังจะเห็นได้จากตัวอย่างตัวชี้วัดเศรษฐกิจสีเขียวที่เสนอโดย UNEP (2012) ซึ่งมีตัวชี้วัดทางด้านสุขภาพโดยดูระดับสารเคมีอันตรายในน้ำดื่ม (กรัม/ลิตร) ส่วนประเด็นของเสีย UNEP ได้เสนอตัวชี้วัดสัดส่วนการเก็บรวบรวมของเสีย สัดส่วนการนำของเสียมาใช้ซ้ำและนำกลับมาใช้ใหม่ และปริมาณการเกิดของเสียหรือขนาดพื้นที่ฝังกลบ ทั้งนี้ ประเทศไทยควรกำหนดตัวชี้วัดที่เหมาะสมกับบริบทของประเทศ ในตัวชี้วัดที่บ่งชี้สถานการณ์ด้านสิ่งแวดล้อม

หรือเป้าหมายที่ต้องการบรรลุ (ends) เช่น จำนวนผู้ป่วยจากการสัมผัสสารเคมีเกษตรลดลง และตัวชี้วัดที่กำหนดมาตรการหรือเครื่องมือ (means) เพื่อนำไปสู่เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน ตัวอย่างเช่น ปริมาณการใช้สารเคมีอันตราย (ต่อหน่วยการผลิต) ในภาคเกษตรและภาคอุตสาหกรรมลดลง การยกเลิกการใช้สารเคมีอันตรายที่ถูกห้ามใช้ในประเทศอื่นหรือตามข้อตกลงระหว่างประเทศ เป็นต้น

3) กรอบเชิงสถาบันระหว่างประเทศเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน

ในบทที่ 4 ของเอกสารผลลัพธ์การประชุมฯ ได้กล่าวถึงมิติที่ประชุมในเรื่องกรอบเชิงสถาบันระหว่างประเทศเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน โดยที่ประชุมได้ตระหนักถึงความจำเป็นในการผลักดันให้กลไกระหว่างประเทศที่มีอยู่ อาทิ สมัชชาสหประชาชาติ คณะมนตรีเศรษฐกิจและสังคมและเวทีการหารือระดับสูงทางการเมืองระดับรัฐบาลต่างๆ กำหนดให้การพัฒนาที่ยั่งยืนเป็นส่วนสำคัญส่วนหนึ่งของกรอบการดำเนินกิจกรรมต่างๆ ซึ่งจะช่วยให้การตัดสินใจคำนึงถึงผลที่จะเกิดขึ้นต่อมิติของการพัฒนาที่ยั่งยืนทั้งสามมิติ (เศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม)

นอกจากนี้ ที่ประชุมยังได้ให้คำมั่นที่จะเสริมสร้างบทบาทและความเข้มแข็งเชิงสถาบันให้กับ UNEP ทั้งในเรื่องการจัดตั้งสมาชิกภาพสากลในคณะมนตรีประศาสน์การของ UNEP ที่จะทำให้การบริหารจัดการองค์กรมีความเข้มแข็งและมีประสิทธิภาพมากขึ้น การเพิ่มสิทธิและความสามารถของ UNEP ในการทำงานร่วมกับคณะกรรมการด้านการประสานงานของสหประชาชาติที่สำคัญและให้อำนาจในการจัดทำยุทธศาสตร์ด้านสิ่งแวดล้อมของระบบสหประชาชาติทั้งระบบ และที่สำคัญ คือ การให้มีแหล่งเงินทุนที่มั่นคง มีเสถียรภาพ เพียงพอและเพิ่มขึ้นจากงบประมาณปกติของสหประชาชาติ การให้คำมั่นที่จะสร้างความเข้มแข็งทั้งในเชิงองค์กรและทรัพยากรทางการเงินให้กับ UNEP ถือเป็นนิมิตหมายที่ดีของความตกลงพหุภาคีด้านสิ่งแวดล้อมและการดำเนินงานด้านสิ่งแวดล้อมทั้งในระดับระหว่างประเทศและระดับประเทศ เนื่องจาก UNEP ได้ทำหน้าที่เป็นฝ่ายเลขาธิการ/เลขานุการให้กับข้อตกลงระหว่างประเทศด้านสิ่งแวดล้อมหลายฉบับ รวมทั้ง SAICM และอนุสัญญาในกลุ่มสารเคมีและของเสีย (อนุสัญญาบาเซล อนุสัญญารอตเตอร์ดัมและอนุสัญญาสตอกโฮล์ม) และเป็นผู้ประสานในการเจรจาจัดทำข้อตกลงระหว่างประเทศด้านสิ่งแวดล้อม รวมทั้งการสนับสนุนแผนงานและโครงการที่เป็นหุ้นส่วนความร่วมมือของภาครัฐและภาคเอกชน รวมทั้งของทุกภาคส่วน (public-private partnership programme / multi-stakeholder programme) เป็นที่คาดหวังว่า ความเข้มแข็งที่เพิ่มขึ้นของ UNEP จะช่วยสนับสนุนการสร้างเสริมขีดความสามารถของประเทศต่างๆ ในการจัดการสารเคมีและของเสียให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น (ควบคู่ไปกับการเพิ่มความร่วมมือและการสนับสนุนจากภาคีต่างๆ โดยเฉพาะภาคเอกชนและองค์กรภาคประชาสังคม)

4) การผลิตและการบริโภคที่ยั่งยืน (sustainable consumption and production)

ประเด็นการผลิตและการบริโภคที่ยั่งยืนเป็นประเด็นสำคัญประเด็นหนึ่งที่บรรจุอยู่ในบทที่ 5 ของเอกสารผลลัพธ์การประชุมฯ ต่อจากประเด็นสารเคมีและของเสีย หากพิจารณาเฉพาะตัวเนื้อหาในประเด็นนี้ จะพบว่า มิได้มีการระบุถึงประเด็นการจัดการสารเคมีและของเสียโดยตรง หากแต่ที่ประชุมได้รับรองกรอบการดำเนินงาน 10 ปีว่าด้วยการผลิตและการบริโภคที่ยั่งยืน (10YFP on SCP) และเรียกร้องให้ประเทศต่างๆ ลดและเลิกใช้มาตรการอุดหนุนเชื้อเพลิงฟอสซิลซึ่งกระตุ้นให้เกิดการบริโภคอย่างสิ้นเปลืองและขัดขวางการพัฒนาที่ยั่งยืน

จากการศึกษาเนื้อหาในเอกสารกรอบการดำเนินงาน 10 ปีฯ (10YFP on SCP) ซึ่ง UNEP ทำหน้าที่เป็นเลขานุการอยู่นั้น พบว่า แผนงานเบื้องต้น (initial programmes) ที่มีการเสนอภายใต้ 10YFP on SCP มิได้มีแผนงานด้านสารเคมีและของเสียโดยตรง หากแต่เป็นเรื่อง 1) ข้อมูลข่าวสารของผู้บริโภค (consumer information) 2) วิถีชีวิตและการศึกษาที่ยั่งยืน (sustainable lifestyles and education) 3) การจัดซื้อจัดจ้างของภาครัฐที่ยั่งยืน (sustainable public procurement) 4) การก่อสร้างที่ยั่งยืน (sustainable buildings and construction) และ 5) การท่องเที่ยวที่ยั่งยืน (sustainable tourism) ซึ่งแผนงานเหล่านี้มีความเกี่ยวข้องกับการจัดการสารเคมีและของเสีย เช่น การจัดซื้อจัดจ้างผลิตภัณฑ์ที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม การจัดการหรือลดการเกิดของเสียจากการบริโภคและการก่อสร้างอาคาร เป็นต้น นอกจากนี้ UNEP ยังเปิดโอกาสให้ประเทศต่างๆ เสนอประเด็นที่จะบรรจุเป็นแผนการดำเนินงานเพิ่มเติมได้ ดังนั้น ประเทศไทยควรใช้โอกาสนี้ในการเสนอประเด็นด้านการจัดการสารเคมีและของเสียหากเห็นว่าควรมีการจัดแผนงานเฉพาะในเรื่องดังกล่าว ทั้งนี้ กรอบการดำเนินงาน 10 ปีฯ จะมีการจัดตั้งกองทุน (Trust Fund) เพื่อให้การสนับสนุนทางการเงินและความช่วยเหลือทางเทคนิคแก่ประเทศกำลังพัฒนาที่น่าแผนงานที่บรรจุใน ไปปฏิบัติในระดับภูมิภาคและระดับประเทศ รวมทั้งเป็นเวทีให้รัฐบาลและภาคส่วนต่างๆ ได้แลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารและความรู้เกี่ยวกับเครื่องมือและแนวปฏิบัติที่ดีเกี่ยวกับการผลิตและการบริโภคที่ยั่งยืน ดังนั้น หน่วยงานที่เกี่ยวข้องด้านสารเคมีและของเสียของประเทศไทยควรใช้โอกาสนี้ในการติดตามความคืบหน้าและพัฒนาข้อเสนอโครงการเพื่อขอรับการสนับสนุนจากกองทุนภายใต้กรอบการดำเนินงาน 10 ปีฯ

5) เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development Goals)

ประเด็นเรื่อง “เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน” (Sustainable Development Goals: SDGs) เป็นข้อเสนอที่ริเริ่มจากประเทศโคลัมเบีย โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อต้องการแปลงแนวคิดเชิงนามธรรม

ของเศรษฐกิจสีเขียวไปสู่เป้าหมายเชิงรูปธรรมที่จับต้องได้ หลีกเลี่ยงการถกเถียงในเชิงแนวคิดเกี่ยวกับเศรษฐกิจสีเขียวซึ่งเริ่มกลายเป็นการถกเถียงในเชิงโวหาร (rhetoric) และหาข้อยุติได้ยาก

ผลการประชุม Rio+20 (ในส่วนของบทที่ 5 ของเอกสารผลลัพธ์การประชุมฯ) มีมติเห็นชอบร่วมกันให้มีการกำหนด “เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน หรือ SDGs” โดยกระบวนการระหว่างรัฐที่ครอบคลุมและโปร่งใส ในรูปแบบการจัดตั้งคณะทำงานแบบเปิด (Open Working Group: OWG) ประกอบด้วยตัวแทนจาก 30 ประเทศที่มาจากภูมิภาคต่างๆ ซึ่งระบุให้จัดตั้งขึ้นไม่ช้ากว่าการประชุมสมัชชาใหญ่แห่งสหประชาชาติครั้งที่ 67 (กันยายน พ.ศ. 2555) และให้นำเสนอวิธีและแนวทางการทำงานต่อการประชุมสมัชชาใหญ่แห่งสหประชาชาติครั้งที่ 68 (ในปี พ.ศ. 2556) เนื้อหาเหล่านี้เป็นไปตามข้อเสนอของกลุ่ม G77 + จีน โดย SDGs ที่จะพัฒนาขึ้นจะเป็นเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนหลังปี.ศ. 2015 (พ.ศ. 2558) เป็นเป้าหมายที่เสริมและต่อเนื่องจากเป้าหมายการพัฒนาแห่งสหัสวรรษ (Millennium Development Goals: MDGs) ที่มีกรอบเวลาดำเนินงานสิ้นสุดในปีดังกล่าว (ค.ศ. 2015) นอกจากนี้ SDGs จะต้องสอดคล้องกับหลักการของปฏิญญาริโอ ทั้งนี้จำเป็นต้องมีการติดตามการทำงานของคณะทำงานในเรื่องนี้ว่า มีการจัดทำตัวชี้วัดที่เกี่ยวข้องหรือเชื่อมโยงกับประเด็นการจัดการสารเคมีและของเสียหรือไม่ อย่างไร

ในปัจจุบันได้มีการจัดตั้งคณะทำงาน OWG แล้ว มีการประชุมไปแล้ว 2 ครั้ง การประชุมครั้งแรกจัดขึ้นเมื่อวันที่ 14-15 มีนาคม 2013 การประชุมครั้งที่สองจัดขึ้นเมื่อวันที่ 17-19 เมษายน 2013 ในการประชุมทั้งสองครั้งยังเป็นการอภิปรายแลกเปลี่ยนแนวคิด ความคิดเห็น และข้อเสนอของประเทศต่างๆ รวมทั้งองค์การระหว่างประเทศเกี่ยวกับการจัดทำเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน และกรอบแนวทางการทำงานของคณะทำงาน

ในการประชุมคณะทำงาน OWG ครั้งแรก มีข้อเสนอเชิงแนวคิดที่หลากหลายเกี่ยวกับการกำหนดเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDGs) ตัวอย่างเช่น

- บางประเทศเสนอให้ SDGs ครอบคลุมใน 4 มิติ ได้แก่ ด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคม ด้านสิ่งแวดล้อม และด้านสันติภาพและความมั่นคง
- SDGs ต้องเสริมหนุนเป้าหมาย MDGs
- SDGs ควรเป็นการนำเสนอวาระการพัฒนาแบบใหม่ที่คำนึงถึงข้อจำกัดทางกายภาพของระบบนิเวศ และช่วยลดความยากจน
- SDGs ควรมุ่งเน้นเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน เป็นการแก้ไขจุดอ่อนของ MDGs ซึ่งไม่ได้มุ่งเน้นเป้าหมายเรื่องการพัฒนาที่ยั่งยืน

- ประเด็นที่ทำทนายข้อหนึ่งของ SDGs คือ การแปลงเป้าหมายระดับโลก ระดับสากล ไปสู่บริบทในระดับประเทศ หลายประเทศได้เสนอให้มีรายการเป้าหมายและตัวชี้วัด ให้แต่ละประเทศเลือกเป้าหมายที่เหมาะสมจากรายการดังกล่าวที่เหมาะสมกับสถานการณ์ของแต่ละประเทศ

- SDGs ควรมีความสมดุลระหว่าง 3 มิติของการพัฒนาที่ยั่งยืน อาจเป็นการตั้งเป้าหมายของแต่ละมิติ และประเมินความเชื่อมโยงของทั้ง 3 มิติ

- มีข้อควรระวังว่า SDGs ไม่ใช่เฉพาะเรื่องสิ่งแวดล้อมเท่านั้น

- หลักเกณฑ์สำคัญที่ควรพิจารณาในการกำหนด SDGs เช่น หลักการความรับผิดชอบร่วมกันในระดับที่แตกต่าง (CBDR) เรื่องสิทธิมนุษยชน สิทธิในการพัฒนา หลักนิติธรรม หลักธรรมาภิบาล เรื่องความเป็นธรรมและความยั่งยืน ฯลฯ

จนถึงปัจจุบัน ยังไม่ได้มีข้อสรุปใดๆ เกี่ยวกับการกำหนดเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน จึงเป็นโอกาสสำคัญของประเทศไทยในการจัดทำข้อเสนอเกี่ยวกับเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนทั้งในระดับภาพรวม และเป้าหมายที่มุ่งเน้นเรื่องสารเคมีโดยตรง